

UNIVERZITA KARLOVA

V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

**Postoje studentů středních škol
k homosexualitě**

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. et Mgr. Ondřej Špaček

Autor :

Daniela Procházková

PRAHA 2013

Prohlašuji, že jsem předloženou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 4. 1. 2013

.....

podpis

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na postoje středoškolských studentů k homosexualitě. Úvodní kapitoly představují teoretická východiska, která spojují psychologický koncept postojů, dosavadní poznání v oblasti postojů k homosexualitě a některé aspekty rodinného působení mající vliv na postoje jedince. Těžištěm práce je kvantitativní výzkum provedený v rámci dotazníkového šetření na Gymnáziu a Středním odborném učilišti v Čáslavi. Postoje studentů uvedených škol k homosexualitě byly zkoumány z hlediska toho, jak je ovlivňuje pohlaví, víra a vzdělání rodičů. Výzkum dále zjišťoval, zda je ženská homosexualita tolerována více než homosexualita mužská. Výzkumný problém se opírá o poznatky z řady uvedených českých výzkumů relevantních pro tuto práci.

Klíčová slova: homosexualita, postoje, předsudky, stereotypy, gender, rodina, vzdělání rodičů, víra

Annotation

This bachelor thesis focuses on high school students' attitudes toward homosexuality. Introductory chapters present theoretical base that combines psychological concept of attitudes, existing knowledge in area of attitudes toward homosexuality and some aspects of family effect affecting individual's attitudes. The focal point of the thesis is the quantitative research performed in terms of the questionnaire survey on students from grammar school and vocational school in Čáslav. Attitudes to homosexuality of the mentioned students were examined in terms of how they are affected by gender, believes and parental education of respondents. The research also tries to find out whether female homosexuality is more tolerated than male homosexuality. The research problem is based on a number of listed Czech researches relevant for this thesis.

Keywords: homosexuality attitudes, prejudices, stereotypes, gender, family, parental education, faith

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. et Mgr. Ondřeji Špačkovi za podnětné vedení mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Davidu Tichému a Ing. Josefu Jirákovi za pomoc při realizaci dotazníkového šetření na oslovených školách v Čáslavi.

Obsah:

Úvod	6
1. Postoje	9
1.1 Vymezení pojmu postoj	9
1.2 Způsoby utváření postojů	10
1.3 Předsudky a stereotypy	11
2. Postoje k homosexualitě	13
2.1 Vývoj postojů k homosexualitě z historického hlediska.....	13
2.2 Faktory ovlivňující postoje k homosexualitě	14
2.3 Rozdíly v postojích heterosexuálních mužů a žen k mužské a ženské homosexualitě	15
2.4 Víra a její vliv na postoje k homosexualitě.....	17
3. Rodinné prostředí a jeho vliv na jedince	18
3.1 Vliv rodinného prostředí na postoje k homosexualitě	19
4. Adolescence.....	21
4.1 Postoje k homosexualitě u populace adolescentů	22
5. Postoje české společnosti k homosexualitě	23
6. Výzkumný problém.....	26
6.1 Operacionalizace.....	27
6.2 Výzkumné otázky a hypotézy	29
7. Metodologie výzkumu.....	30
7.1 Technika sběru dat.....	30
7.2 Cílová populace a výběr vzorku	30
7.3 Konstrukce dotazníku.....	32
7.4 Realizace dotazníkového šetření	33
8. Výsledky výzkumu	34
8.1 Popisné charakteristiky	34
8.2 Vliv genderu na postoje k homosexualitě	35
8.3 Postoje k mužské a ženské homosexualitě.....	35
8.4 Vliv víry na postoje k homosexualitě	36
8.5 Vliv vzdělání rodičů na postoje k homosexualitě.....	37
8.6 Doplnkové analýzy	38
Závěr.....	41

Seznam použité literatury a dalších zdrojů:	45
Příloha I. Dotazník	49
Příloha II. Tabulky	54

Úvod

Role, kterou zaujímá homosexuální menšina v majoritní společnosti, je často diskutovaným tématem, např. v souvislosti s debatami ohledně registrovaného partnerství, možnostmi svěřením dětí do péče homosexuálním párům nebo s projevy homofobie v naší společnosti. Menšinové skupiny jedinců, ať už se jedná o sexuální, národnostní nebo jiné minority, nejsou často zcela přijímány většinovou společností. Možnými důvody jsou silně zakořeněné předsudky a stereotypy, které mnohdy ústí v případě homosexuální menšiny v homofobní jednání. Takové odmítavé postoje pramení z iracionálního strachu z neznámého, což nepochybně může souviset s nedostatkem informací o homosexuální menšině. V posledních desetiletích došlo v oblasti této problematiky k určitému posunu na základě provedených výzkumů, díky nimž získávají odborníci větší přehled o postojích obyvatel dané země k homosexualitě. Poznatky v oblasti postojů k homosexualitě jsou důležité, protože rozvíjejí další debaty nad možností změny odmítavých postojů a regulací předsudků, čímž přispívají k eliminaci homofobie ve společnosti. Je nutné dodat, že česká výzkumná činnost zaměřená na postoje k homosexualitě se stále potýká s jistými rezervami oproti zahraničnímu výzkumu, zejména pak americkému. Je však zřejmé, že informovanost na poli sexuálních menšin se vyvíjí směrem k větší toleranci a pochopení. O narůstající toleranci nás může přesvědčit uznání registrovaného partnerství ve většině zemí Evropské unie (v ČR roku 2006), které nepochybně přináší nové debaty nad uznáním dalších práv homosexuálů.

Měla bych zmínit, že v této práci mi nepůjde o zkoumání homosexuality jako takové, nýbrž o zkoumání postojů k ní a možných vlivů na tyto postoje. Jak už bylo totiž zmíněno, výzkum postojů k homosexualitě a faktorů ovlivňujících toleranci může přispět k lepší intervenci zaměřené na zmírnění negativních aspektů těchto postojů.

Cílem této práce je empirický výzkum věnovaný postojům k homosexualitě. V první části práce představuji některá teoretická východiska výzkumu, jako je vymezení psychologické koncepce postojů, předsudků a stereotypů. Dále se již zabývám konkrétně postoji k homosexualitě, jejich vývojem, zkoumáním a popisují některé faktory možného vlivu na tolerantní

a odmítavé postoje. Vzhledem k předmětu zkoumání se také věnuji roli genderu a víry ve vlivu na postoje k homosexualitě a přibližuji některá vývojová specifika zvolené adolescentní populace a jejich postoje k homosexualitě. V poslední kapitole teoretické části je představena rodina jako jedna z primárních skupin, která může být určujícím činitelem při utváření postojů prostřednictvím přímého i nepřímého působení mnoha různých vlivů. (Krech, Crutchfield, Ballachey, 1968) Jedním z takových faktorů vlivu může být i vzdělání rodičů. Jak popíšu dále v kapitole o rodinném vlivu na postoje k homosexualitě, bylo zjištěno, že vyšší vzdělání koreluje s pozitivními postoji k homosexualitě (Herek a Capitanio, 1996 in Herek 1998) a rodičovské postoje k homosexualitě ovlivňují postoje jejich dětí (O'Bryan, Fishbein, Ritchey, 2004). Proto je zřejmé, že přítomnost vzdělanějšího rodiče může mít vliv na tolerantnější postoje k homosexualitě u dětí.

Tímto jsem se dostala již k vlastní výzkumné části práce, ve které mimo zmíněný vliv vzdělání rodičů důležitou roli sehrává vliv generových rozdílů na postoje k homosexualitě. Nejen že zkoumám, jaký vliv má pohlaví na tyto postoje, ale také se zaměřuji na rozdíl v postojích k mužské a ženské homosexualitě.

Problematiku genderu jsem upřednostnila z toho důvodu, že výsledky svého šetření mohu porovnat s jinými výzkumy, které se z naprosté většiny shodují v tom, že muži jsou ve svých postojích méně tolerantní než ženy. A rozdíly v postojích k ženské a mužské homosexualitě jsem zkoumala z důvodu velké absence tohoto rozlišování v českém výzkumu. Ve většině šetření je totiž hodnocený subjekt označen jako homosexuál, který je z většiny případů interpretován jako muž gay. Je proto důležité mezi ženskou a mužskou homosexualitou rozlišovat už jen kvůli kvalitnějším poznatkům v této zkoumané oblasti. (Kite a Whitley in Herek 1998)

Dále mě v mém výzkumu zajímal vliv víry na postoje k homosexualitě. Výsledky mnoha šetření prokázaly, že lidé silně věřící více sdílí homofobní postoje než ateisté. (Herek a Capitanio, 1995; Herek 1994 in Herek 1998; Tisková zpráva CVVM, 2012/a) I v tomto případě mohu tedy porovnat výsledky tohoto šetření s dostupnými výzkumy.

Jako výzkumnou strategii jsem zvolila dotazníkové šetření, které bylo provedeno u studentů prvních, druhých a třetích ročníků Gymnázia a Středního odborného učiliště v Čáslavi.

1. Postoje

1.1 Vymezení pojmu postoj

Postoj je v sociologii a sociální psychologii poměrně problematickým pojmem z hlediska jeho přesného vymezení, o což se snažilo mnoho autorů.

Většina teorií se však shodují ve vymezení postoje jako pozitivního či negativního hodnotícího stanoviska, které zaujímáme k hodnocenému objektu. (Nakonečný, 1999; Krech, Crutchfield, Ballachey, 1968; Fishbein, Ajzen, 1975 in Heysová 2003)

Snahy o vymezení pojmu postoj jsou jakýmsi shrnutím v podobě struktury postojů, která je charakterizována prostřednictvím tří dimenzí: kognitivní, afektivní a konativní. Různé teoretické přístupy k postojům však zdůrazňují jinou složku (Hayesová, 1998).

Dle koncepce Fishbeina a Ajzena (1975 in Výrost a Slaměník, 2004) jsou postoje tvořeny pouze afektivní složkou, která vyjadřuje pozitivní či negativní emoce k hodnocenému objektu.

R. P. Bagozzi (1978, 1981 in Výrost a Slaměník, 2004, str. 247) předložil dvojdimenzionální koncepci, podle níž je vnitřní skladba postoje složena z kognitivní a emocionální složky. „Obě ovlivňují jak záměr osoby něco vykonat, tak i chování samo.“

Pro účely své práce vycházím z vícesložkové koncepce postojů, jak jej definují Krech, Crutchfield a Ballachey (1968, str. 117). Postoj je podle těchto autorů trvalá soustava tří složek, soustředících se na jeden předmět: kognitivní složka (názory o předmětu), afektivní složka (emotivní vztah související s předmětem) a konativní složka (tendence konat vzhledem k předmětu).

Kognitivní a afektivní složku dále rozlišuji v souladu s pojetím skupinových postojů v práci autorů Haddocka a Zanny (in Herek, 1998), kteří pro své účely využívají pouze kognitivní a afektivní složky postojů. Na základě úlohy kognitivní složky ve skupinových postojích určili relevantní typy kognitivních informací, kterými jsou stereotypní a symbolická přesvědčení. Stereotypní přesvědčení jsou vlastnosti přičítané typickým členům skupiny (např. homosexuální muži jsou zženštilí) a symbolická přesvědčení jsou přesvědčení, že sociální skupiny narušují nebo podporují dosažení ceněných hodnot, zvyků a tradic (např. homosexuálové jsou hrozbou pro společenskou

instituci rodiny). Afektivní složky skupinových postojů se zaměřují na hodnotící důsledky emocí, které vyvolávají členové sociálních skupin (např. homosexuálové mi přijdou odporní).

V mém výzkumu obsahuje postojová škála výroky týkající se především symbolických přesvědčení, emotivních reakcí na hodnocenou skupinu, ale i tendence k chování vzhledem k hodnocené skupině. Ve škále je tedy zastoupena kognitivní, afektivní i konativní složka postojů.

1.2 Způsoby utváření postojů

Vzhledem k předmětu práce, spočívajícím ve zkoumání různých vlivů na postoje, je důležité zmínit, jak se postoje formují. O způsobu utváření postojů existuje několik teorií.

První, kterou uvádím, popisuje postoje jako produkt učení, ke kterému dochází během života, především vlivem rodiny a okolí (Fishbein a Ajzen, 1975 in Heysová 2003). Další autoři ve své teorii o naučených postojích rozlišovali mezi nápodobou (Bandura a McDonald, 1953 in Heysová 2003), sociální identifikací (Tajfel, 1978 in Heysová 2003) nebo podmiňováním skrz odměny a tresty, jinak řečeno osvojováním si dobrého a špatného z hlediska emocionální zkušenosti (Nakonečný, 1999).

Zmínění autoři Krech, Crutchfield a Ballachey (1968) vypracovali teorii, dle níž se postoje jedince vyvíjí ve snaze uspokojit jeho potřeby. Příznivé postoje si vytváříme k lidem nebo k předmětům, kteří uspokojují naše potřeby nebo jsou prostředníky k dosažení našeho cíle. Naopak nepříznivé postoje si jedinec vytváří k předmětům a lidem zamezujícím dosažení cíle.

Petty a Caccioppo (1981 in Heyesová, 2003, str. 100) tvrdí, že náš postoj se vyvíjí postupným seznamováním se s objektem a utvářením si vlastní soustavy tzv. deduktivních přesvědčení.

Nepříliš často se setkáme i s názorem, že postoje jsou částečně vrozené. Eysenck a Wilson (1975 in Heyesová, 2003, str. 99) se přiklonili k teorii, že vrozené jsou některé osobnostní rysy (např. neuroticismus, stabilita), které tvoří základ postojů. Tyto názory jsou podloženy pozorováním, kdy se u členů jedné rodiny často objevují podobné povahové rysy a postoje. Nicméně dokázat, že se v rodině vyskytuje nějaké chování a prokázat jeho dědičnost, je rozdíl.

Rozhodně je pro genetickou teorii postojů podstatně méně důkazů než pro teorie tvrdící, že se postojům učíme. (Kohoutek, 1998)

1.3 Předsudky a stereotypy

Specifickou kategorií postojů tvoří předsudky. G. W. Allport definuje předsudek jako: „odvratný nebo hostilní postoj vůči osobě, která náleží ke skupině jednoduše proto, že náleží ke skupině, a proto se předpokládá, že má závadné kvality připisované této skupině“. V tomto smyslu mohou mít předsudky individuální i skupinovou formu. (Nakonečný, 1999, str. 154) Podle Allporta jsou tedy předsudky iracionální úsudky, které předchází averzi vůči členu určité skupiny. Tato iracionalita je právě odlišujícím aspektem od negativního postoje (Kosek, 2004, str. 208). Nakonečný charakterizuje předsudky a jejich znaky jako emočně silně akcentované postoje, které jsou velmi odolné vůči změnám. (Nakonečný, 1999, str. 154)

Název předsudek v sobě skýtá pejorativní význam v souvislosti s negativními a neodůvodněnými postoji. Předsudky však nejsou výhradně negativní, mohou obsahovat i pozitivní vlastnosti připisované určitým subjektům. (Tamtéž)

Negativní předsudky jsou averzní a iracionální s výraznou emocionální složkou, často zaměřené na různé sociální minority. (A. Zel'ová in Výrost, Slaměník, 2008, str. 363)

Kognitivní složka předsudků je nazývána stereotyp (H. W. Bierhoff, 1993 in Nakonečný, 1999, str. 154). Jedná se o „nadměrné zevšeobecnění, tj. připisování určitých znaků osobě z určité skupiny“. Sociální psychologové rozlišují heterostereotypy – obrazy jedné skupiny o příslušnících jiné skupiny a autostereotypy – obrazy vztahující se na naši vlastní skupinu (Nakonečný, 1999, str. 155)

Stereotypy představují kategoriální reprezentace, což znamená, že určité skupiny (kategorie) spojujeme se souborem rysů a vlastností, o kterých předpokládáme, že je má celá skupina. Při setkávání s cizími lidmi nám stereotypy poskytují určité informace a vyplňují tak naši nejistotu. Stereotypizace velmi úzce souvisí s jistým omezením v kognitivní oblasti,

protože nejsme schopni vynaložit úsilí na ověření informací. (A. Zeřová in Výrost, Slaměník, 208, str. 363)

Ashmore a Del Boca (1981 in Herek, 1998, str. 64) definovali stereotypy jako „soubor přesvědčení o osobních vlastnostech určité skupiny lidí“. Dále se domnívají, že stereotypy určité sociální skupiny by měly pozitivně korelovat s postoji k této skupině.

Pokud budeme hovořit konkrétněji a zaměříme se na minoritní skupinu stěžejní pro tuto práci, Angela Simon (in Herek, 1998, str. 69) uvádí řadu stereotypů vytvořených o gayích a lesbách. Ve vytvořených stereotypech o lesbičkách převažují typické vlastnosti jako nezávislost, odlišnost, pozitivní vztah k ženám a negativní vztah k mužům, maskulinita, krátké vlasy (Eliason, Donelan & Randall, 1993; Kite & Deaux, 1987; Taylor, 1983) Typické vlastnosti přisuzované prostřednictvím stereotypů gayům jsou zájem o sex, citlivost, péče o zevnějšek, záliba v umění a hudbě, pozitivní vztah k mužům a negativní k ženám, odlišnost, feminita, kreativita, pronikavý hlas (Kite & Deaux, 1987; Taylor, 1983; Page & Yee, 1985).

2. Postoje k homosexualitě

2.1 Vývoj postojů k homosexualitě z historického hlediska

Postoje k homosexualitě se z historického a kulturního hlediska často výrazně lišily. Formovaly se především vlivem náboženství, kulturní tradice, norem a hodnot.

Homosexualita je zmíněna v dochovaných pramenech téměř ze všech starověkých civilizací, ať jde o oblast starověkého Orientu, Mezopotámie či Egypta. Nejčastěji se však v literatuře setkáme s obdobím starověkého Řecka, kde byla homosexualita v rámci celé její historie snad nejvíce přijímána. O životě těchto archaických společností se dozvídáme také prostřednictvím života přírodních národů vzhledem ke skutečným, že spousta z nich žila až do 18. století bez výraznějších kulturních proměn a nebyla nijak poznamenána civilizací. Mají tedy nepochybně vypovídající hodnotu, pokud jde o společenské postoje k homosexualitě v archaickém období. (Fanel, 2000) V těchto společenstvích se však jedná o homosexuální chování v rámci určitých výchovných či iniciačních rituálů vedoucích k dosažení mužství. Homosexuální chování tedy patřilo nebo patří k výchově mladých chlapců staršími muži. U zmíněných antických Řeků se tento jev označoval jako „pederastie“ (tzn. láska k chlapcům). Nejednalo se, a u přírodních národů se nejedná, přímo o homosexuální orientaci, nýbrž o homosexuální chování vyžadované danou společností a tedy bez výhrad přijímané. (Fanel 2000; Fafejta, 2004; Spencer, 1999; Janošová, 2000)

Počátkem středověku a následně šířením křesťanství nastala dlouhá éra společenského odmítání a trestání homosexuality jako aktu proti lidské přirozenosti. (Fanel 2000). Toto období přetrvalo až do novověku a příchodu renesance, kdy dochází k odpoutání se od dosud dominujících postojů církve, návratu k předkřesťanským ideálům, k antice. Ovšem i tehdy se objevovaly konflikty s církví, která homosexuální chování stále postihovala. V 17. století opět převládla přísnější morálka a homosexualita nebyla vůbec přípustná. Až panovník Josef II. se v českých zemích zasloužil o určité zmírnění v trestnosti homosexuality, kdy dosavadní trest smrti vystřídal trest vězení.

S rozvojem přírodních věd v 19. století, kdy odborníci zcela opouští křesťanské postoje k homosexualitě jako k hříchu, přicházejí na scénu nová

východiska a přístupy k homosexualitě. Zejména se jednalo o medicinalizaci homosexuality, v rámci které byla prohlášena za nemoc, kterou je třeba léčit. Po neúspěšných pokusech homosexuály vyléčit se poprvé objevuje myšlenka o vrozenosti homosexuality. Tento názor formuloval německý lékař M. Hirschfeld spolu s požadavkem na „odtrestnění“ homosexuality. Společenské vnímání homosexuality se začátkem 20. století posouvalo směrem ke svobodě jednotlivce. Tento příznivý vývoj narušila druhá světová válka. S příchodem fašismu byla homosexualita odsouzena a tvrdě trestána jako kterákoliv odlišnost v tomto totalitním systému. Po druhé světové válce došlo v několika zemích k dekriminalizaci homosexuality (v Čechách od roku 1962). (Janošová, 2000, str. 43-45; dále také Fanel, 2000; Spencer 1999)

V současnosti ještě stále existují země, ve kterých je homosexuální chování kriminalizováno, především pokud jde o mužský pohlavní styk a někde stále přetrvává představa homosexuality jako patologického stavu. Homosexualita byla však vyřazena ze seznamu chorob Americkou psychiatrickou asociací roku 1973 i Světovou zdravotnickou organizací WHO roku 1992. Z těchto skutečností plynulo uznání homosexuálních jedinců jako svébytné sexuální minority, která není kriminalizována, ani medicinalizována. (Zvěřina, 2003, str. 121) Co se týká práv homosexuálů, stále více zemí dnes legalizuje homosexuální vztahy a povoluje registrovaná partnerství (v ČR od roku 2006). Vývoj vedoucí k úplnému uznání práv homosexuálů shodných s právy heterosexuální většiny však stále trvá.

2.2 Faktory ovlivňující postoje k homosexualitě

Postoje k homosexualitě všeobecně zahrnují širokou škálu subjektivních názorů, pocitů i reakcí a na jejich formování se podílí mnoho různých faktorů.

V současné společnosti se postoje k homosexualitě různí od pozitivních či tolerantních postojů po negativní, odmítavé postoje, které mohou ústit až v homofobní, nepřátelské projevy.

Velké množství převážně zahraničních výzkumů zkoumajících postoje k homosexualitě odhalilo základní sociodemografické faktory mající vliv na tyto postoje. V euroamerické oblasti se jako hlavní faktory ovlivňující tyto postoje ukázaly pohlaví respondentů, jejich vzdělání, náboženské přesvědčení, velikost

místa bydliště a věk. Jedním z nejrozšířenějších zjištění, ke kterému došla většina výzkumů, je skutečnost, že tolerantnější ve svých postojích k homosexualitě bývají ženy (Herek 1984, Kite a Whitely, 1996 in Herek 1998) Odborníci si často tento genderový rozdíl vykládají v souvislosti s tradičními genderovými rolmi, na kterých lpí muži. Ti totiž sdílí více negativní postoje k homosexuálům vzhledem k jejich stereotypizaci jako zženštilých mužů, kteří se tak dostávají do rozporu s tradiční generovou rolí (více kapitola 2.3). Dále bývají k homosexuálům tolerantnější vzdělanější a mladší lidé (Herek 1984, Herek a Capitanio, 1996 in Herek, 1998), což může být v případě vzdělání vysvětleno větší informovaností o dané problematice a menším množstvím předsudků. Mladší lidé jsou zase podle odborníků tolerantní v důsledku probíhajících změn ve společnosti (Weishut, 2000), které s sebou nesou prudkou změnu v informovanosti mladších lidí. (Janošová, 2000; Pechová 2007).

Více tolerantní v postojích k homosexualitě bývají také lidé bez náboženského vyznání (Herek a Capitanio, 1996, Kite a Whitely, 1995 in Herek, 1998), lidé z většího místa bydliště (Britton, 1990 in Herek, 1998) a lidé politicky liberální (Herek, 1998). Významným prediktorem tolerantních postojů k homosexualitě je také osobní znalost homosexuální osoby (Herek, 1988; Agnew a kol., 1993, 1994, Herek a Capitanio, 1996 in Herek 1998).

2.3 Rozdíly v postojích heterosexuálních mužů a žen k mužské a ženské homosexualitě

Jak už bylo zmíněno v úvodu, téma genderu sehrává v mém výzkumu důležitou roli. Problematikou genderu v postojích k homosexualitě se zabývali Mary E. Kite a B. E. Whitely, Jr. (1996 in Herek 1998, Herek, 2000) Z jejich výzkumů plynulo, že heterosexuální muži zaujmají negativnější postoj k homosexualitě než heterosexuální ženy a na příčiny tohoto zjištění se zaměřili ve svých výzkumech. Jednou z příčin se ukázala pohlavím asociovaná přesvědčení o dané genderové roli. S genderovou rolí máme totiž spojené určité fyzické vlastnosti a chování, které od dané osoby očekáváme. Pokud se však u některých lidí tato očekávání liší od skutečnosti, mohou se tito lidé setkat s určitou stigmatizací. To platí zejména u homosexuálů, kteří jsou stereotypně

vnímání jako mající protichůdné rysy, role a fyzické charakteristiky opačného pohlaví a v důsledku toho mohou být neoblíbení. (Laner a Laner, 1979, 1980 in Herek, 1998 str. 40) Konečně porušení tradiční mužské genderové role je považováno za více pohoršující než porušení tradiční ženské genderové role. (Herek, 1986, Kite a Whitely, 1996 in Herek, 1998, str. 40-41) Lidé totiž reagují negativněji na chlapce s typicky ženskými rysy, než na dívky s typicky mužskými rysy. (Feinman, 1981 in Herek 1998, str. 41) Pokud jsou tedy mužské role tak jasně vymezeny, jsou jejich narušitelé odsuzováni a samozřejmě netolerováni. Muži se totiž daleko více snaží v sobě potlačit jakékoliv aspekty ženskosti a v důsledku toho jsou více tlačeni k projevování předsudků proti homosexuálům. (Herek, 1998, str. 41).

Naproti tomu lesbismus je u heterosexuálních žen i mužů vnímán jako výrazně slabší porušení ženské genderové role díky vnímání ženského statusu jako kulturně a společensky nižšího než je status mužský. Dalším důvodem, proč je lesbismus více přehlížen, je jeho sexualizace, totiž mužské erotické představy s ním spojené. Tyto aspekty tedy vedou k méně negativním předsudkům heterosexuálních mužů k lesbismu. (Herek, 1998, str. 41, 43)

Psychodynamické teorie zase předpokládají, že předsudek vychází z obrany lidského ega a z potřeby odmítat určité osobnostní aspekty druhých lidí. (Duckitt, 1992 in Herek, 1998, str. 42) Z tohoto hlediska negativní heterosexuální postoje vůči lesbičkám a gayům pramení z obecného popírání sexuálních impulsů nebo konkrétního popírání přitažlivosti k lidem stejného pohlaví. Výzkum ukázal, že homofobní muži vykazovali větší tělesné vzrušení k homosexuálním aktivitám než nehomofobní muži, z čehož plynulo, že homofobní muži potlačovali přitažlivost ke stejnému pohlaví. (Adams, Wright, Lohr, 1996 in Herek, 1998, str. 42) K. Franklin (1996 in Herek, 1998, str. 42), která zkoumala příčiny násilí páchaného na homosexuálech, rovněž došla k závěru, že motiv k tomuto násilí může u některých mužů představovat znepokojení z vlastní sexuální přitažlivosti ke stejnému pohlaví.

Teoretické i empirické požadavky proto poukazují na potřebu rozlišovat mezi postoji k lesbičkám a postoji ke gayům. Takový výzkum může jen přispět k lepšímu pochopení postojů k homosexuálním lidem, ale také může směřovat k lepší intervenci, zaměřené na zmírnění negativních aspektů těchto postojů. (Herek, 1998, str. 56)

2.4 Víra a její vliv na postoje k homosexualitě

Z dostupných výzkumů bylo zjištěno, že religiozita pozitivně koreluje s negativními postoji vůči homosexuálům. (Cotton-Huston a Waite, 2000, Hinrichs a Rosenberg, 2002 in Chonody, Siebert, Rutledge, 2009) Náboženská orientace je identifikována jako faktor vedoucí k diskriminaci a to nejen vůči gayům a lesbičkám, ale k etnickým menšinám (Allport a Ross, 1967, Batson, 1971 in Besen, Zicklin, 2007). Vzhledem k tomu, že v náboženské tradici mají své kořeny tyto odmítavé homofobní postoje, můžeme se setkat s argumenty o tom, že homosexuálové narušují tradiční instituci rodiny, rozvrací společnost, že homosexuální styk je proti přírodně apod. (Pechová, 2007; Zvěřina, 2003).

Postoje různých náboženství k homosexualitě se různí, některá k ní přistupují s větší tolerancí, jiná náboženství zase zauímají k homosexualitě silně odmítavé postoje se snahou o její potlačení či zákaz. Tyto odmítavé postoje si lze vysvětlit především tím, že homosexualita narušuje náboženské dogma související s tradičním manželským svazkem muže a ženy. Islám povoluje jen sexuální styky mezi manželi, ostatní styky jsou považovány za cizoložství, které se trestá. Podobně pohlíží křesťanství na mimomanželský pohlavní styk, který je v tomto případě zcela morálně nepřijatelný. Pro Židy představuje homosexualita náboženský a morální úpadek. Stopy těchto zakořeněných odmítavých postojů k homosexualitě ze strany náboženství můžeme hledat v celém středověku a víceméně i v novověku. Postupem času však nalézáme i v případě těchto náboženství tolerantnější postoje. Islám homosexualitu víceméně přehlíží, protože nemá takový dopad na tradici manželství jako heterosexuální cizoložství, židé zase založili židovské homosexuální hnutí a i některé odnože křesťanství jako např. anglikánská církev považují homosexualitu za přijatelnou. Odmítavé postoje stále ještě přetrvávají u kalvínské, evangelické, římskokatolické církve a pravoslavných. (Janošová, str. 37-40)

V mém výzkumu jsem se rozhodla zaměřit na vliv víry na postoje k homosexualitě. Jelikož se v mnoha výzkumech objevuje náboženské přesvědčení jako silný prediktor negativních postojů k homosexualitě, zajímá mě, zda výsledky mého šetření se budou shodovat s výsledky z ostatních výzkumů.

3. Rodinné prostředí a jeho vliv na jedince

Rodina je jedním z nejdůležitějších faktorů ve vývoji dítěte, působí na jedince již od narození a má vliv na utváření jeho osobnosti. Rodina uspokojuje potřeby dítěte, rozvíjí jeho sociální vnímání, poskytuje mu základní zkušenosti s okolním světem a ve vztazích s ostatními lidmi a přináší také první frustrace a omezování. (Čáp, 1993, str. 271).

Plaňava (1994, str. 4) chápe rodinu jako „integrovaný celek, charakterizovaný generační separací rodičů od dětí, přičemž zdravá rodina se vyznačuje flexibilitou v rozdělení moci, pravidel i rolí a operuje jako otevřený systém vztažený k širší rodině i okolnímu světu“. Říčan (1990, str. 38-47) tvrdí, že o rodině lze mluvit pouze v případě, kde funguje asymetrický vztah rodičovské výchovy a péče na jedné straně a její přijímání dětmi na straně druhé.

Rodina má charakter primární skupiny, která představuje nenahraditelné prostředí pro seberozvoj jedince a vyznačuje se vysokou mírou intimity a vysokým formativním účinkem. Pro její členy je zásadní způsob života rodiny, který zahrnuje vzory chování a množství interakcí, při nichž dochází ke změnám společenských znaků osobnosti a jejich ustálení. Do takových rodinných interakcí se významně promítají atributy jako: rodinná konstelace (struktura vztahů), sebepojetí rodiny (včetně jejího vymezení vůči okolnímu sociálnímu prostředí), míra svébytnosti, autonomie a zároveň otevřenosti vůči vnějším kulturním vlivům a styl vedení (a výchovy). (Řezáč, 1998, str. 204)

Pokud mluvím o vlivu rodiny na jedince, může být myšlena rodina výchozí (ze které jedinec pochází), zakládaná (kterou jedinec vytváří) a rodina jako model, který je součástí kulturní tradice a společnosti. Ve svém výzkumu se zaměřuji pouze na vliv rodiny výchozí, tzv. orientační. (Řezáč, 1998, str. 199)

Orientační rodina předává dítěti modely sloužící k napodobování a identifikaci. Základní model sociální interakce a komunikace v malé skupině pomáhá dítěti začlenit se do určitého způsobu života a udává sociální požadavky a normy. Prostřednictvím systému odměn a trestů „podporuje přijetí těchto požadavků a norem, jejich interiorizaci a exteriorizaci v chování dítěte. Tím dochází k socializaci dítěte v rodině, k jeho výchově. Různé rodiny přitom vybírají z makroprostředí různé momenty – modely, formy způsobů života,

hodnotové orientace, názory.“ Dále zde můžou působit další mechanismy, jako je uspokojování a frustrace dítěte, účast biologických podmínek, působení vlivu výchovy, aktivita dítěte aj. (Čáp, 1993, s. 272-273)

Důležitou roli v životě dítěte hraje právě zmíněná identifikace. „Identifikace znamená ztotožnění s někým, potřeba být jako on a tudíž se chovat stejně jako on“ Už batolata často napodobují chování svých rodičů, což hraje významnou roli v utváření charakterových vlastností a morálním vývoji. V průběhu tohoto procesu dochází k přejímání postojů, hodnot a projevů jako hotových vzorců chování bez další diferenciaci. Děti totiž nerozlišují, jaké chování je dobré a jaké špatné. Takovou schopnost získají až v pozdějším věku, kdy se k získaným vzorcům přidávají vlivy školního prostředí a vrstevníků (Vágnerová, 1995, s. 102).

3.1 Vliv rodinného prostředí na postoje k homosexualitě

Mnozí výzkumníci zastávají stanovisko, že vlivy primárních skupin jsou hlavním určujícím činitelem při utváření postojů (Campbell, Gurina, Miller, 1954 in Krech, Crutchfield, Ballachey, 1968)

Vliv primární skupiny jakou je rodina, je spíše nepřímý a složitější ve své komplexnosti. Taková skupina nepůsobí na jedince útržkovitě, nýbrž ve smyslu celého komplexu vlivů. Takové skupinové vlivy vytváří a vymezují situace pro jednotlivce, ze kterých se rodí jeho poznatky, city a tendence ke konání, organizujících se do jeho postojů. (Krech, Crutchfield, Ballachey, 1968, str. 232)

Jedním z faktorů vytvářejících určité momenty vedoucí ke kognici jedince, která následně spoluutváří jeho postoje, může být i vzdělání rodičů vzhledem k předávaným informacím ze strany rodičů. Proto jsem se na tento vliv zaměřila i ve svém výzkumu a zajímalo mě, jak vzdělání rodičů ovlivňuje postoje k homosexualitě.

Co se týče vzdělání obecně, jedná se o významný faktor ovlivňující lidské hodnoty a postoje. Některé studie odhalily skutečnost, že vyšší vzdělání koreluje s pozitivními postoji k homosexualitě. (Herek 1984, Herek a Capitanio, 1996 in Herek, 1998). Je prokázáno, že více vzdělaní lidé se k homosexualitě staví pozitivně na základě většího zájmu o informace o této problematice a zároveň menšího množství předsudků. (Weishut, 2000).

Vlivu rodinného prostředí na utváření postojů k homosexualitě se věnují M. O'Bryan, H. D. Fishbein, a P. N. Ritchey (2004) ve svém výzkumu zaměřenému konkrétně na mezigenerační přenos předsudků z rodičů na adolescenty. Jedná se o zkoumání vlivu rodičů na utváření předpojatých postojů u dětí, kde byly předsudky k homosexuálům jednou ze zkoumaných oblastí předsudků (dále předpojaté postoje vůči černochům, lidem s HIV/AIDS, a oblast stereotypů založených na mužských a ženských generových rolích). Ve výzkumu se potvrdilo, že adolescenti přebírají předpojaté postoje a stereotypy po rodičích shodného pohlaví. Některé oblasti předsudků však mohou být ovlivňovány otci a jiné zase matkami. Tento výzkum ukázal, že předpojaté postoje adolescentů k homosexualitě byly ovlivněny otci. Pokud naopak otcovo názorové působení chybí, mohou k vytvoření pozitivních postojů k homosexualitě přispět tolerantní postoje matky. Proto přítomnost osob tolerantních k homosexualitě v primární rodině je důležitý faktor ve formování pozitivních postojů k homosexualitě.

Vycházím tedy ze zjištění, že přítomnost tolerantní osoby v rodině ovlivňuje formování pozitivních postojů u dětí a ze skutečnosti, že na tolerantní postoje má vliv vyšší vzdělání. Na základě těchto východisek budu ve svém výzkumu předpokládat, že vyšší vzdělání rodičů má vliv na pozitivní postoje k homosexualitě u jejich dětí.

4. Adolescence

Ve své práci se při zjišťování různých vlivů na postoje jedince k homosexualitě zaměřuji na postoje populace adolescentní mládeže. Tento výběr spočíval v předpokladu, že postoje adolescentů jsou již zformované do jisté trvalé podoby. (Havighust 1948/1974 in Macek, 2003)

Vzhledem k volbě adolescentů bych v této kapitole ráda přiblížila některá specifika tohoto vývojového období.

Atkinsonová (2003, str. 99) označuje adolescenci jako období přechodu od dětství do dospělosti, které zahrnuje dobu zhruba od 12 do 20 let. Také ovšem podotýká, že někteří čeští autoři považují adolescenci za období, které nastává až po pubertě (12 – 15 let) a trvá v rozmezí 15 – 20 let. Macek (2003) dále rozděluje adolescenci do 3 fází: Časná adolescence (10 – 13 let), kde se nejvíce projevují první biologické a fyzické změny. Střední adolescence (14 – 16 let) je období, kterému dominuje hledání vlastní identity, jedinečnosti a autentičnosti. Pozdní adolescence (17 – 20 let) je období směřující přímo k dospělosti (Peterson, 1988 in Macek, 2003), zároveň spočívá v posílení vlastní identity, v potřebě někam patřit, v zamýšlení se nad osobní perspektivou a nad plány do budoucna. (Macek, 2003, str. 36) Pro respondenty v mém výzkumu je odpovídající věková skupina zhruba 16 – 19 let, tedy přelom střední a pozdní adolescence.

Teorie R. J. Havighusta (1948/1974 in Macek, 2003), kterou zmiňuji v úvodu kapitoly, spojuje adolescenci se splněním určitého vývojového úkolu. Je nezastupitelným a kvalitativně odlišným obdobím plným biologických, kognitivních, emocionálních a psychosociálních změn (např. Peterson, 1987 in Macek, 2003, str. 17), které vedou v určitou komplexnost a stabilizaci osobnosti, k ujasnění postojů, hierarchii hodnot, sebereflexi a vlastního vztahu ke světu a životu. Adolescenti jsou tedy ve věku, kdy se u nich postoje formují do jisté trvalé podoby. (Macek, 2003, str. 16-17)

Pro mou práci je také důležitý pohled na vztah adolescenta k rodičům. Dříve prosazovaný názor na adolescenci jako na bouřlivé a konfliktní období ve vztahu dítěte s rodiči (Freund 1964, Bloss, 1987 in Macek, 2003) vystřídal názor, který poukazuje na zmíněnou konfliktnost pouze u problémových jedinců (Petersenová 1988 in Macek, 2003) a chápe určité vzdory adolescentů jako

důležité pro sebeprosazení a vyjádření vlastního názoru v rámci změny stylu komunikace v rodině (Macek, 2003, str. 54).

4.1 Postoje k homosexualitě u populace adolescentů

Dle dostupných výzkumů se dají postoje k homosexualitě u mladé generace považovat za velmi tolerantní, dokonce tolerantnější než u zbytku populace. (Besen, Zicklin, 2007)

Celkový rozdíl mezi postoji mladších a starších osob lze vysvětlit jako důsledek větší informovanosti o problematice homosexuality v rámci probíhajících změn ve společnosti (Weishut, 2000). Janošová (2000) se také zmiňuje o zakládání různých organizací na podporu homosexuality, které přispívají k narůstající toleranci, obzvlášť u mladých lidí. Tato autorka dále uvádí, že ačkoliv měli středoškoláci v jejím výzkumu nejméně zkušeností s osobním setkáním s homosexuálními osobami, byla jejich informovanost na vysoké úrovni a homosexualitu považovali za běžný jev ve společnosti. Dále z pravidelného výzkumu veřejného mínění můžeme sledovat, že lidé ve věku 15 – 19 let nejméně jmenují homosexuály jako odmítanou skupinu obyvatel. (Tisková zpráva CVVM, 2003, 2010, 2011)

Pechová (2007) naopak zmiňuje skutečnost, že lidé pod dvacet let jsou méně tolerantní než lidé ve věkové skupině mezi dvaceti a třiceti lety, což zároveň interpretuje jako důsledek jejich nejistoty v oblasti vlastní sexuální orientace a s tím související ostřejší vymezení vlastní identity. V jiném výzkumu se ukázalo, že homofobní postoje mohou být výraznější u adolescentních chlapců a mají tendenci ustupovat s vysokoškolským vzděláním. (Weishut, 2000). Studie Franklinové (in Herek, 1998) zase prokázala, že adolescentní muži se mohou účastnit homofobních útoků častěji kvůli jejich přijetí vrstevnickou skupinou, než kvůli nepřátelským postojům.

5. Postoje české společnosti k homosexualitě

Tématu postoje české společnosti k homosexualitě se věnuje řada publikací a výzkumů. O změnách postojů české společnosti k homosexualitě hovoří opakovaná dotazníková studie, kterou provedl Sociologický ústav v letech 1988 a 1993. Výsledky výzkumu dokládají, že po roce 1989 se začal měnit postoj české společnosti k homosexuálně orientovaným osobám. Počet negativně vyjadřujících se respondentů, kteří v té době požadovali trestnost homosexuality, klesl oproti prvnímu výzkumu z 11% na 2%. Podobně počet lidí, kteří chápali homosexualitu jako škodlivou odchylku či deviaci, klesl z 36% na 6%. Názor, že homosexualita je nemoc, ovšem stále převažoval u 43% osob dotázaných v roce 1993. (Tuček a Holub, 1994 in Stehlíková, Procházka, 1995, str. 15)

Sociologický ústav dále v rámci pravidelného výzkumu Naše společnost realizoval šetření postojů k vybraným skupinám obyvatel ČR. Dotazovaní vybírali z předložené baterie položek různých skupin osob ty skupiny, které by si nepřáli mít za sousedy a dále hodnotili, jak je česká společnost k těmto skupinám tolerantní. Tento rok uvedlo 23% lidí, že by nechtěli mít homosexuály za sousedy a zároveň 63% dotázaných vnímá českou společnost jako tolerantní k homosexuálům. V postojích ke sledovaným skupinám obyvatel byl sledován vliv různých sociodemografických charakteristik respondentů, jako je vzdělání, věk, životní úroveň a některá další hlediska. Homosexuály by si nepřáli za sousedy zejména lidé starší 60 let a lidé s horší životní úrovní. Naopak lidem s vyšším vzděláním (maturitní, vysokoškolské) by příliš nevadilo mít tuto skupinu za sousedy. Ve srovnání s minulými lety můžeme sledovat výrazný nárůst tolerance k homosexuální menšině. V roce 2003 by totiž nechtělo homosexuály za sousedy 42% dotazovaných. Klidem, kteří homosexuály jmenovali méně, patřili lidé s vysokoškolsky vzdělanými rodiči, lidé do 19 let, naopak nejvíce byla tato skupina jmenována staršími lidmi 60 let a lidmi s římskokatolickým vyznáním. Do hodnocení tolerance české společnosti v roce 2003 se významně promítal vlastní postoj k daným skupinám a více než polovina (52%) vnímala českou veřejnost jako netolerantní k homosexuálům. (Tisková zpráva CVVM, 2003, 2012/a)

Dále se v tomto roce Centrum veřejného mínění soustředilo na názory české společnosti na občanská práva homosexuálů. V rámci tohoto šetření byly pokládány otázky týkající se tolerance české společnosti vůči homosexuálně orientovaným mužům a ženám, a také zjišťovány názory na právo homosexuálně orientovaných osob uzavřít sňatek, registrované partnerství a na právo adoptovat děti. Nejprve se měli respondenti vyjádřit, zda by přiznání homosexuality způsobilo potíže v soužití s ostatními lidmi v místě jejich bydliště. V dnešním roce převládá u většiny dotázaných názor, že by přiznání homosexuality vedlo k těžkostem (51%), přičemž 15 % z nich si za tímto názorem stojí pevně. 40% dotázaných je však toho názoru, že by k obtížím nedošlo. Na základě srovnání s dřívějšími výzkumy od roku 2008 lze konstatovat, že uvedené reakce jsou poměrně stabilní. Dle sociodemografických charakteristik se k názoru obtížného soužití z důvodu přiznání homosexuality přiklání spíše lidé starší 60 let a lidé s římskokatolickým vyznáním. Tento názor naopak méně vyslovují absolventi vysokých škol, lidé s dobrou životní úrovní, lidé z města nad milion obyvatel (tedy Praha), lidé, kteří osobně znají homosexuálně orientovaného člověka.

V případě názorů k vybraným právům homosexuálů je značná část veřejnosti tolerantní k uzavírání registrovaného partnerství (75%). 51% dotázaných by povolila homosexuálům i sňatek, 44% nikoliv. Nejméně tolerantně se veřejnost staví k právu homosexuálů na adopci dětí (55%). Na druhou stranu procento dotázaných, kteří by adopci povolili, není zanedbatelné (37%). Ve srovnání s předchozími lety se tolerance k registrovanému partnerství, sňatku i adopci víceméně nemění, jelikož lidé jsou od roku 2005 stále nejvíce tolerantní k registrovanému partnerství a od roku 2008 jsou tyto názory téměř stabilní. Jen v případě adopce dětí je od roku 2005 patrný pozvolný nárůst kladných odpovědí. Stejně jako u předchozí otázky se nejméně tolerantně k uvedeným právům homosexuálů staví lidé starší 60 let, lidé se základním vzděláním, lidé římskokatolického vyznání. Naopak podpora právům homosexuálů rostla s lepším hodnocením životní úrovně a u lidí, kteří mají homosexuály mezi přáteli či známými. (Tisková zpráva CVVM, 2012/b)

Nejrozsáhlejší dotazníkové šetření co do počtů respondentů, věnované postojům k homosexualitě, provádí v pětiletém intervalu od roku 1993 agentura DEMA. Autory a odbornými garanty výzkumu jsou Petr Weiss a Jaroslav

Zvěřina ze Sexuologického ústavu 1. lékařské fakulty UK a VFN v Praze. Výzkumy byly provedeny v roce 1993, 1998, 2003 a v roce 2008 (přibližně 2000 respondentů v každém roce). Výzkum zaměřený na sexuální chování v ČR zahrnoval také otázku týkající se názoru na homosexualitu. U mužů i žen v šetření z roku 1993 a 1998 převažovaly názory, že homosexualita je nemoc. Ve výzkumech z roku 2003 a 2008 se ukázalo, že většina respondentů vyjádřila tolerantnější názory než v předchozích výzkumech. Konkrétně převažovaly odpovědi, že homosexualita je neškodná odchylka nebo přirozený jev. (Zvěřina, 2009)

Názor společnosti na homosexualitu zjišťovala také Pavlína Janošová (2000) v práci *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Autorka zjišťuje, jak a v čem se liší postoje k otázkám homosexuality u vybraných skupin respondentů. Dále zkoumá, jak se na jejich názoru podílí faktory jako výška dosaženého či studovaného vzdělání, pohlaví, víra, příslušnost k církvi, věk, obor studia či zaměstnání. V závěru došla ke skutečnosti, že postoje zkoumaných společenských skupin se v některých ohledech výrazně liší. Mladší lidé vyjádřili tolerantnější názory než lidé střední a starší generace. Podobně se ženy ukázaly být tolerantnější než muži v otázkách homosexuálního soužití a uzákonění registrovaného partnerství. Naopak věřící lidé, popř. členové církví odmítali možnost homosexuálního soužití. Rozdíly v postojích studentů středních a vysokých škol nebyly statisticky významné. (Janošová, 2000, str. 190–191).

6. Výzkumný problém

Postoje k homosexualitě jsou značně probádanou oblastí a je možné říci, že stav poznání je na dobré úrovni, zejména pokud se jedná o americkou výzkumnou půdu. Lze se takto vyjádřit i o výzkumném šetření v oblasti genderových rozdílů a jejich vlivu na postoje k ženské a mužské homosexualitě. Vliv genderu na postoje k homosexualitě je tedy dobře prozkoumané téma a já tak mohu výsledky svého šetření porovnat s výsledky dosavadních výzkumů, které se shodují v tom, že ženy přistupují k homosexualitě tolerantněji než muži. (např. Kite a Whitely, 1996 in Herek, 1998)

V oblasti českého výzkumu jsem však neobjevila reprezentativní výzkum, který by se věnoval zvlášť postojům k mužské a ženské homosexualitě. V rámci zahraničního výzkumu se této problematice věnovali např. Herek, 1988; Whitley 1987, Schellenberg, Hirt, Sears, 1999 in Herek, 1998, kteří zjistili, že postoje heterosexuálních mužů jsou více negativní vůči gayům než lesbičkám. Jak už bylo zmíněno v kapitole, která se věnuje genderovým rozdílům v postojích k mužské a ženské homosexualitě, je nezbytné mezi těmito pojmy rozlišovat. Ve výzkumech je totiž často uváděný pouze termín homosexuál, který si většina lidí spojuje s mužem gayem, což může vést k méně kvalitnímu poznání v této oblasti. (Herek 1998) Proto jsem se rozhodla tyto dva druhy homosexuality rozlišit, přičemž jsem si zároveň všimla, jak je ovlivňují vybrané faktory.

Jako zkoumané faktory jsem kromě vlivu genderu zvolila vliv víry v Boha a vliv vzdělání rodičů. Stejně jako vliv genderu se v mnoha výzkumech objevuje i vliv víry v Boha, přičemž se velmi často ukazuje, že lidé s náboženským přesvědčením jsou ve svých postojích k homosexualitě méně tolerantní, než lidé nevěřící. (Herek a Capitano, 1995; Herek 1994 in Herek 1998; Tisková zpráva CVVM, 2012/a; Janošová, 2000) Stejně jako v případě genderu tak mohu porovnat tato zjištění s výsledky svého měření.

V rámci rodinného vlivu na jedince jsem zvolila jako klíčový faktor vliv vzdělání rodičů na postoje k homosexualitě, přičemž vycházím z předpokladu, že vzdělání ovlivňuje postoje k homosexualitě (Herek a Capitano, 1996 in Herek 1998; Tisková zpráva CVVM, 2012) a zároveň z předpokladu, že bylo prokázáno,

že postoje k homosexualitě u rodičů ovlivňují i postoje jejich dětí. (O'Bryan, Fishbein, Ritchey, 2004)

6.1 Operacionalizace

Jak už jsem uvedla v teoretické části práce, postoje chápu jako vícesložkový model, podle kterého jsou postoje celková hodnocení objektů odvozená ze tří složek: kognitivní, afektivní, konativní. Už bylo zmíněno, že výroky postojové škály postihují všechny tři složky postojů. Jednotlivými rozdíly mezi složkami postojů se tedy oddělené nezabývám, protože ve svém výzkumu postoje chápu jako celek sestávající z daných tří složek. Pro měření tohoto celku jsem považovala za nezbytné, aby všechny tři složky byly přítomné. Odděleně se však věnuji postojům k ženské a mužské homosexualitě, přičemž si všímám, jak je ovlivňují dané faktory.

Stěžejní položka mého výzkumu pro měření postojů k ženské a mužské homosexualitě je postojová škála. Postojové škály jsou jednou z nejrozšířenějších metod používaných k měření postojů a obvykle se skládají z množství výroků, ke kterým osoba vyjádří svůj souhlas či nesouhlas. (Krech, Crutchfield, Ballachey, 1968, str. 193)

Vyroky ve škále představují symbolická přesvědčení, afektivní reakce, jak je popisují ve svém výzkumu Haddock a Zanna (in Herek, 1998, viz kapitola 1.1) i tendence k chování vzhledem k hodnocenému objektu. Postoje k ženské a mužské homosexualitě jsou tedy vyjádřeny prostřednictvím výroků ve škále.

Ve svém výzkumu zjišťuji, zda gender, vzdělání rodičů a víra ovlivňuje postoje k homosexualitě. Tyto faktory tedy představují v mém výzkumu proměnné, které mohou působit zvláště na postoje k mužské a ženské homosexualitě.

Vliv genderu zjišťuji prostřednictvím otázky zaměřené na pohlaví respondenta a zároveň zkoumáním, jakou roli tyto rozdíly v pohlaví sehrávají v postojích k ženské a mužské homosexualitě.

Možný vliv víry na postoje k ženské a mužské homosexualitě mi pomáhá zjistit otázka týkající se stupně víry v Boha. Tato proměnná byla v rámci analýzy rozdělena na dvě skupiny (věřící/nevěřící) dle toho, zda jejich odpovědi směřovaly spíše k víře Boha nebo naopak.

Vliv vzdělání rodičů na postoje k homosexualitě byl zkoumán na základě otázek zjišťujících konkrétní typ nejvyššího dosaženého vzdělání otce a matky, z čehož byla následně v rámci analýzy vytvořena součtová proměnná. Vliv této proměnné byl následně porovnáván s postoji k ženské a mužské homosexualitě v rámci analýzy.

Další otázky týkající se homosexuality jsem částečně převzala a upravila z dotazníku Janošové (2000) a částečně jsou to mé vlastní formulace. V rámci doplňkových analýz jsem se pokoušela zjistit, jaké jsou postoje respondentů ke schválení registrovaného partnerství, k povolení adopce homosexuálním párům a k možnosti navázání přátelství s homosexuální osobou. Pro tyto otázky byly sestaveny jednopoložkové škály, které rozlišují mezi mužskou a ženskou homosexualitou. Z výzkumu CVVM (Tisková zpráva CVVM, 2012/b) víme, že větší část veřejnosti se staví tolerantněji spíše k uzavírání registrovaného partnerství, než k povolení adopce. Tato zjištění s těmi svými porovnám v závěrečné diskuzi.

Dále mě zajímala tolerance k homosexuálům v porovnání s ostatními vybranými skupinami obyvatel. Na tuto otázku odpovím prostřednictvím otázky, u které měli respondenti vybrat skupiny obyvatel, které by nechtěli mít za sousedy. Nakonec jsem se v doplňkových analýzách zaměřila na vliv osobní znalosti homosexuální osoby na celkové postoje k homosexualitě. Vzhledem ke zjištění, že osobní znalost homosexuála koreluje s pozitivními postoji k homosexualitě (Herek, 1988; Agnew a kol., 1993, 1994, Herek a Capitano, 1996 in Herek, 1998;), mohla jsem tyto výsledky porovnat s těmi svými. Pro tuto analýzu byla stanovena otázka, která zjišťovala, zda respondenti osobně znají či neznají homosexuální osobu.

6.2 Výzkumné otázky a hypotézy

Obecnou výzkumnou otázkou *Jaké jsou postoje středoškolských studentů k homosexualitě*, následně rozdělují do specifických výzkumných otázek:

1. *Jak gender ovlivňuje postoje k homosexualitě?*
2. *Je ženská homosexualita tolerována více než homosexualita mužská?*
3. *Jak víra ovlivňuje postoje k homosexualitě?*
4. *Jak vzdělání rodičů ovlivňuje postoje k homosexualitě?*

Formulované hypotézy naznačují možné vztahy mezi hlavními sledovanými proměnnými: pohlavím, vírou, vzděláním rodičů a mírou tolerance v postojích k homosexualitě, a také mírou tolerance v postojích k mužské a ženské homosexualitě.

H1 Dívky mají obecně vyšší míru tolerance k homosexualitě než chlapci.

H2 K ženské homosexualitě mají studenti vyšší míru tolerance než k homosexualitě mužské.

H3 Studenti, kteří nevěří v Boha, mají vyšší míru tolerance k homosexualitě než věřící.

H4 Vyšší vzdělání rodičů pozitivně ovlivňuje postoje k homosexualitě u studentů.

7. Metodologie výzkumu

Pro svůj výzkum jsem zvolila kvantitativní metodu výzkumu, jelikož její podstatou je zkoumání vztahu mezi proměnnými, což je i předmětem mé práce. Tato metoda spočívá ve formulování hypotéz na základě teoreticky definovaného problému. Prostřednictvím těchto hypotéz se určí předpokládané vztahy mezi proměnnými, které jsou následně potvrzeny či vyvráceny v rámci výzkumného šetření (Disman, 1993). Ve své práci se tedy pokusím pomocí kvantitativní strategie výzkumu prozkoumat vztahy mezi danými proměnnými. Nezávisle proměnnými jsou tři faktory: pohlaví, víra a vzdělání rodičů. Závisle proměnné představují postoje jedince k mužské a k ženské homosexualitě.

7.1 Technika sběru dat

Pro sběr dat jsem využila dotazník, jelikož jej považuji za nejrychlejší a nejefektivnější způsob získání dat od zkoumaného vzorku populace. Navíc pro můj výzkum je dotazník optimálním řešením vzhledem k tomu, že se zabývám citlivým tématem, které by bylo pravděpodobně obtížnější zkoumat prostřednictvím metod osobnějšího charakteru. V tomto případě je však nutné počítat s nižší validitou dat. Dotazníky byly na základě domluvy s vedením školy rozdány respondentům během vyučovací hodiny. Samotného dotazování jsem se zúčastnila kvůli důvěryhodnosti, ale také kvůli větší návratnosti dotazníků. Zároveň jsem mohla zodpovědět respondentům případné otázky a ujistit je o anonymitě výzkumu, což je důležité pro získání upřímných odpovědí.

Vlastnímu sběru dat předcházela předvýzkum s desetičlennou skupinou středoškoláků pro ověření srozumitelnosti dotazníku. Předvýzkum byl též nezbytný pro výběr konkrétních škol a ročníků kvůli vyváženosti pohlaví ve vzorku respondentů.

7.2 Cílová populace a výběr vzorku

Výběr vzorku je účelový, jelikož „je založen pouze na úsudku výzkumníka o tom, co by mělo být pozorováno a o tom, co je možné pozorovat“ (Disman, 1993, s. 112). Jak píše dále Disman, „účelový výběr nám téměř nikdy neumožní nějakou opravdu širokou generalizaci našich závěrů, ale to neznamená, že tyto

závěry nejsou užitečné“ (1993, s. 112). Výzkumník si však musí být vědom určitých omezení, která s sebou tento výběr nese.

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na rodičovský vliv na jedince a jako klíčový faktor tohoto vlivu jsem pro formulaci hypotézy stanovila faktor vzdělání rodičů. Proto bylo při výběru cílové populace jednoznačné zvolit dětskou perspektivu.

Předmětem výzkumu je problematika odlišné sexuální orientace a postoje k ní, tedy poněkud složitější a citlivější téma, ke kterému, jak předpokládám, je třeba určitý stupeň vyzrálosti, jistá informovanost a alespoň částečně zformované postoje k takovýmto sociálním otázkám. Proto se vhodnou cílovou skupinou stali starší adolescenti (15 – 20 let), kteří do jisté míry určitou dotvořenost postojů splňují. (Macek, 2003)

Výzkum byl proveden na studentech kvinty, sexty a septimy osmiletého Gymnázia a v prvním, druhém a třetím ročníku Středního odborného učiliště (dále SOU) v Čáslavi. Ve městě Čáslav jsem se narodila a také studovala, proto jsem předpokládala, že budu na obou školách působit důvěryhodněji a setkám se s větší ochotou k poskytnutí vyučovacími hodinami pro sběr dat ze stran vedení školy i vyučujícími. Jelikož jsem se zaměřila na konkrétní populaci adolescentů, přicházely v úvahu jen ročníky 1. – 4. Vzhledem k lokalitě výzkumu, kterou je malé město a omezenému počtu tříd na školách (1 třída v ročníku), bylo kvůli širšímu vzorku respondentů nutné vybrat dvě školy. Také jsem se snažila zamezit velké podobnosti a homogenitě mezi respondenty. Při výběru škol jsem se účelově orientovala na specifikum vyváženého vzorku z hlediska pohlaví. Střední školy jako průmyslová, obchodní nebo učiliště dopravní tento požadavek nespĺňovaly. Díky provedenému předvýzkumu jsem na SOU vybrala obory kuchař, číšník a prodavač, protože je zde ve všech třídách téměř vyvážené zastoupení chlapců a dívek, na rozdíl od oborů technických, které navštěvují pouze chlapci. Na gymnázium je zastoupení chlapců a dívek ve zvolených třídách též víceméně rovnocenné. 4. ročník a oktávu jsem nezařadila, jelikož učiliště má jen tři ročníky. Konečný vzorek tvoří 140 respondentů celkově z 6 tříd.

7.3 Konstrukce dotazníku

Baterii otázek bylo nutné sestavit tak, aby celé vyplnění dotazníku zabralo maximálně jednu vyučovací hodinu a také aby respondenti měli dostatek času odpovědi na otázky pečlivě zvážit.

Dotazník obsahuje 21 otázek, z toho 13 uzavřených, 3 polootevřených, 19-ti položkovou škálu měřící postoje k homosexualitě, 14-ti položkovou škálu zaměřenou na výchovné dimenze v rodině a tři jednopoložkové škály zaměřené na otázky týkající se konkrétně tolerance k právům homosexuálů a možného navázání přátelství s homosexuálem. Soubor otázek je rozdělen do dvou bloků, z nichž první se týká homosexuality a druhý rodinného prostředí. První otázka, která se ptá na pohlaví jedince, mi pomůže vyvrátit či potvrdit hypotézu týkající se vlivu genderu na postoje k homosexualitě. Poslední otázka zase zjišťuje stupeň víry v Boha a pomůže mi odhalit pravdivost hypotézy, zda jsou nevěřící lidé více tolerantní v postojích k homosexualitě než věřící. Druhá a třetí otázka jsou škály, které mají zachytit postoj respondentů k právům homosexuálních osob, přičemž je zde rozlišeno mezi mužskou a ženskou homosexualitou. Tyto otázky jsou v úvodu prvního bloku otázek o homosexualitě, jelikož jsou relativně snadné a zajímavé. Následuje 19-ti položková škála, kterou jsem převzala z amerického výzkumu *Heterosexuální postoje k lesbičkám a gayům: Korelace a generové rozdíly* (Herek, 1988). Tato škála se skládá z výroků vypovídajících jednak o ženské, jednak o mužské homosexualitě a prostřednictvím míry souhlasu s těmito výroky se pokouší zachytit postoje k oběma druhům homosexuality. Původně škála sestávala z dvaceti výroků, ale jeden výrok související s ženskou homosexualitou jsem po dohodě s vedoucím vyřadila. Výrok se vztahoval na americké zákony, a proto nebyl pro český výzkum relevantní. Další otázku jsem převzala z výzkumu veřejného mínění s názvem Tolerance k vybraným skupinám obyvatel. (Tisková zpráva CVVM, 2012/a) Otázka zjišťuje, koho by občané ČR nechtěli za souseda. Vyjádřením míry souhlasu s třetí jednopoložkovou škálou respondenti vyjadřují svůj postoj k případnému přátelství s homosexuální osobou.

Zbývající otázky v prvním bloku sledují jistou informovanost o homosexualitě, jak ji vnímají, kde se o ní nejvíce dozvěděli a jak nahlízejí

na prezentaci homosexuality v mediích. Také zjišťují názor na otevřenost homosexuálního chování a osobní znalost homosexuální osoby.

Další část dotazníku se prostřednictvím základních otázek o rodičích, o komunikaci s nimi, o způsobu jejich výchovy, a ekonomické úrovni rodiny snaží reflektovat celkovou atmosféru rodinného prostředí. (viz *Příloha I. Dotazník*)

7.4 Realizace dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření proběhlo v posledním vyučovacím červnovém týdnu ve dnech 28. – 30. 6. roku 2012. Vlastní sběr dat probíhal následovně: Ze začátku hodiny jsem přišla do třídy s vyučujícím, představila jsem se a seznámila studenty s cílem mého šetření. Studenti byli upozorněni na anonymitu dotazníku a na fakt, že pokud z jakéhokoli důvodu předložený dotazník nechtějí vyplnit, mohou ho bez vysvětlení vrátit nevyplněný. Také jsem je požádala, aby pracovali samostatně a byli ve svých odpovědích upřímní. Po celou dobu šetření jsem byla studentům k dispozici a odpovídala jsem na nesrovnalosti a případné dotazy. V průběhu sběru dat byla prováděna kontrola úplnosti vyplněných dotazníků. Celkem se dotazníkového šetření účastnilo 158 respondentů. 18 dotazníků bylo však vyřazeno pro jejich nekompletní vyplnění.

8. Výsledky výzkumu

Sebraná data jsem zpracovávala a analyzovala s využitím statistických metod v programu Microsoft Excel. Vedle základní popisné statistiky a vyjádření četnosti pomocí grafů jsem pracovala s analýzou rozptylu ANOVA, dvouvýběrovým t-testem, F-testem a korelační analýzou, prostřednictvím nichž jsem ověřovala formulované hypotézy.

V první části kapitoly představuji výzkumný vzorek formou popisných charakteristik – celkový počet respondentů, rozdělení podle pohlaví a zastoupení jednotlivých tříd a škol. V následujících částech kapitoly se zaměřím na zodpovězení výzkumných otázek prostřednictvím ověření hypotéz, poté vyhodnotím vybrané doplňkové analýzy a vše shrnu v závěrečné diskuzi.

8.1 Popisné charakteristiky

Celkový počet 140 respondentů tvoří žáci kvinty, sexty, septimy víceletého Gymnázia a žáci 1., 2. a 3., ročníku Středního odborného učiliště v Čáslavi. Gymnázium: N = 73/52 %, SOU: N = 67/48 %. Ve vzorku nepatrně převažuje počet dívek (54 %) nad chlapci (46%). Zastoupení jednotlivých ročníků z obou středních škol ukazuje *Tabulka č. 1.*

Tabulka č. 1.: Rozdělení respondentů dle pohlaví, školy a jednotlivých tříd

Škola	Ročník	Muži	Ženy	celkem
Gymnázium	kvinta	7	12	73
	sexta	13	10	
	septima	11	20	
celkem na Gymnáziu		31	42	52%
SOU	1.roč.	8	14	67
	2. roč.	10	11	
	3.roč	15	9	
celkem na SOU		33	34	48%
Celkem		64	76	140
celkem v %		46%	54%	

8.2 Vliv genderu na postoje k homosexualitě

Pro měření postojů byla nejdůležitější vícepoložková postojová škála. Míra souhlasu s jednotlivými výroky byla obodována následovně: 5 – rozhodně souhlasím až 1 – rozhodně nesouhlasím. Bodování bylo uzpůsobeno tomu, aby 5 bodů značilo toleranci a 1 bod značil naopak odmítavý postoj k homosexualitě. Naměřené hodnoty postojové škály jsem zaznamenala v *Tabulce č. 2 (viz Příloha II)*.

Pro specifikaci první výzkumné otázky, jak genderové rozdíly ovlivňují postoje k homosexualitě, byla formulována hypotéza *H1 Dívky mají obecně vyšší míru tolerance k homosexualitě než chlapci*. Abych mohla hypotézu potvrdit či vyvrátit, vypočítala jsem průměrné skóre postojové škály s ohledem na rozdělení pohlaví a tyto údaje zaznamenala v *Tabulce č. 3*. Z této tabulky je patrné, že vyššího průměrného skóre dosáhly dívky a proto můžeme usuzovat, že jsou celkově tolerantnější ve svých postojích k homosexualitě než muži.

Tabulka č. 3: Postojová škála – vliv genderu

	počet položek	průměr škály	průměr škály celkově	min	Max
Muži	19	65,38	70,89	19	95
Ženy		75,53			

N=140

Abych ještě určila významnost rozdílu v postojích k homosexualitě vzhledem k genderu, použila jsem analýzu rozptylu a porovnála skóre chlapců a dívek na hladině významnosti 0,05.¹ (*viz Tabulka č. 5 v Příloze II*) Analýza ukázala, že hodnota *p* je nižší než hladina významnosti ($p = 0,00$), a proto lze konstatovat, že existuje významný rozdíl v postojích k homosexualitě vzhledem k genderu. Na základě těchto skutečností se tedy hypotéza *H1* potvrdila.

8.3 Postoje k mužské a ženské homosexualitě

Výše zmíněná škála obsahovala výroky týkající se zvlášť mužské a ženské homosexuality. Toto rozdělení je předmětem druhé výzkumné otázky, zda je

¹ Také bylo nutné otestovat shodu rozptylů pomocí F- testu. Ten prokázal, že podíl rozptylů je zhruba 1,5, takže jsou si podobné a analýzu rozptylu lze použít (*Tabulka č. 4 v Příloze II*)

ženská homosexualita tolerována více než homosexualita mužská. Na tuto otázku se snažím odpovědět prostřednictvím zvolené hypotézy *H2 K ženské homosexualitě mají studenti vyšší míru tolerance než k homosexualitě mužské*. Při testování této hypotézy bylo nutné vypočítat průměrné skóre respondentů v postojích zvlášť k mužské a ženské homosexualitě, přičemž vyšší skóre vypovídá o vyšší toleranci k danému typu homosexuality. Dále jsem ještě sledovala, jak se v postojích k ženské a mužské homosexualitě projeví vliv genderu. Naměřené hodnoty jsem znázornila v *Tabulce č. 6*, ze které je patrné, že nepatrně vyšší průměrné skóre bylo naměřeno u postojů k mužské homosexualitě, rozdíl je však zanedbatelný. Dalo by se říci, že muži i ženy se téměř shodovali v postojích jak k mužské, tak k ženské homosexualitě. Vzhledem k těmto skutečnostem, můžeme mluvit o statisticky nevýznamném rozdílu. Hypotézu *H2* se na základě těchto výsledků nepotvrdila.

Tabulka č. 6: Postojová škála – rozdíl v postojích k mužské a ženské homosexualitě

		počet položek	průměr škály	průměr škály celkově	min	max
mužská homosexualita	muži	10	34,46	35,86	10	50
	ženy		37,11			
ženská homosexualita	muži	9	34,64	35,02	9	45
	ženy		36,89			

N=140

8.4 Vliv víry na postoje k homosexualitě

Pokud jde o otázku víry, nejvíce dotázaných se dělilo o odpovědi: *nevěřím v Boha* (28%) a *nevěřím v Boha, ale věřím ve vyšší moc* (26%). Pouze 6% respondentů uvedlo, že věří v Boha. (*Tabulka č. 7 v Příloze II*) V rámci specifikace výzkumné otázky ohledně vlivu víry na postoje k homosexualitě byla určena hypotéza *H3 Studenti, kteří nevěří v Boha, mají vyšší míru tolerance k homosexualitě než věřící*.

K potvrzení této hypotézy jsem využila dvouvýběrového t-testu s rovností rozptylů.² Jak už bylo uvedeno, tato proměnná byla rozdělena do dvou skupin (věřící/nevěřící). První tři odpovědi představovaly skupinu *nevěřících* a zbylé tři

² Shodnost rozptylů byla testována pomocí F-testu (*Tabulka č. 8 v Příloze II*)

odpovědi zase skupinu *věřících*. Ke každé skupině jsem přiřadila celkové skóre postojové škály a provedla analýzu. Ta ukázala, že hodnota p je nižší než 0,05 ($p = 0,00$), což vypovídá o statisticky významném rozdílu v obou skupinách. (*Tabulka č. 9 v Příloze II*) Hypotéza H_3 je tedy platná

Provedla jsem rovněž dvouvýběrový t -test v případě postojů k mužské a ženské homosexualitě s ohledem na druhou výzkumnou otázku.³ V případě postojů k mužské homosexualitě byla hodnota p nižší než hladina významnosti ($p = 0,00$), a proto lze usoudit významný rozdíl mezi skupinou věřících a nevěřících v jejich postojích k této homosexualitě. Pokud jde o postoje k ženské homosexualitě, hodnota p se ukázala jako vyšší než hladina významnosti ($p = 0,07$), z čehož můžeme usoudit, že vztah mezi skupinou věřících a nevěřících v jejich postojích k této homosexualitě není příliš statisticky významný. (*Tabulka č. 11, 13 v Příloze II*)

8.5 Vliv vzdělání rodičů na postoje k homosexualitě

Většina respondentů pochází z rodin středoškolsky vzdělaných rodičů (*Tabulka č. 14 v Příloze II*). Na to, jak se vliv vzdělání rodičů promítá do postojů k homosexualitě u respondentů, jsem se zaměřila při testování hypotézy H_4 *Vyšší vzdělání rodičů pozitivně ovlivňuje postoje k homosexualitě u studentů*. K ověření hypotézy jsem využila korelační analýzu, která určí, zda existuje nějaký vzájemný vztah v postojích k homosexualitě a vzděláním rodičů. Odpovědi byly bodovány následovně: od 4 bodů – vysokoškolské vzdělání do 1 bodu – základní vzdělání. Dále jsem body u vzdělání rodičů sečetla a k výsledné hodnotě přiřadila odpovídající výsledné skóre postojové škály a provedla analýzu. (*Tabulka č. 15 v Příloze II*) Korelační koeficient r se blíží nule, a proto nemůžeme významný vztah mezi vzděláním rodičů a postoji k homosexualitě potvrdit ($r = 0,00$). Hypotéza H_4 se na základě těchto výsledků nepotvrdila.

S ohledem na druhou výzkumnou otázku, jsem také provedla korelace mezi vzděláním rodičů a postojů zvlášť k mužské a ženské homosexualitě. Oba koeficienty se blížily nule, proto nebyl nalezen žádný významný vztah mezi

³ Rovnost rozptylů byla testována pomocí F -testu. (*Tabulka č. 10, 12 v Příloze II*)

vzděláním rodičů a postoji zvláště k mužské a ženské homosexualitě. (Tabulka č. 16, 17 v Příloze II)

8.6 Doplnkové analýzy

V rámci doplňkových analýz jsem se pokusila zjistit, jaké jsou postoje respondentů ke schválení registrovaného partnerství a adopce homosexuálními páry. Dále jsem zjišťovala, jestli by respondenti navázali přátelství s homosexuální osobou. Také mě zajímalo, jak jsou homosexuálové tolerováni v porovnání s vybranými skupinami obyvatel. A nakonec jsem zkoumala, jaký vliv má osobní znalost homosexuální osoby na postoje k homosexualitě.

Postoje ke schválení registrovaného partnerství a povolení adopce homosexuálním párům měřily jednopoložkové škály, které byly bodovány stejně jako vícepoložková postojová škála (5 – rozhodně souhlasím až 1 – rozhodně nesouhlasím). Abych zjistila postoje k těmto otázkám, vypočítala jsem průměry každé položky. V případě těchto otázek bylo zároveň rozlišeno mezi postoji k mužské a ženské homosexualitě vzhledem k druhé výzkumné otázce.

V případě registrovaného partnerství průměrné skóre ukázalo, že celkově převažovaly odpovědi vyjadřující souhlas, přičemž s registrovaným partnerstvím u dvou žen souhlasilo více mužů i žen. (viz Tabulka č. 18)

Pokud se jedná o postoje k povolení adopce homosexuálními páry, Tabulka č. 19 ukazuje, že zde v zásadě znovu převažovaly souhlasné odpovědi. Větší nesouhlas se projevil zejména u povolení adopce homosexuálními muži ze strany mužů. Celkově vyjádřili respondenti větší souhlas s povolením adopce homosexuálními ženám, přičemž ženy vyjádřily výrazněji větší souhlas v případě povolení adopce oběma homosexuálními páry.

Tabulka č. 18: Míra souhlasu se schválením registrovaného partnerství

		průměr škály	průměr škály celkově	min	Max
u dvou mužů	muži	3,25	3,6	1	5
	ženy	3,9			
u dvou žen	muži	3,81	3,89		
	ženy	3,96			

Tabulka č. 19: Míra souhlasu s povolením adopce homosexuálním párům

		průměr škály	průměr škály celkově	min	Max
u dvou mužů	muži	2,75	3,18	1	5
	ženy	3,54			
u dvou žen	muži	3,31	3,7		
	ženy	4,04			

N=140

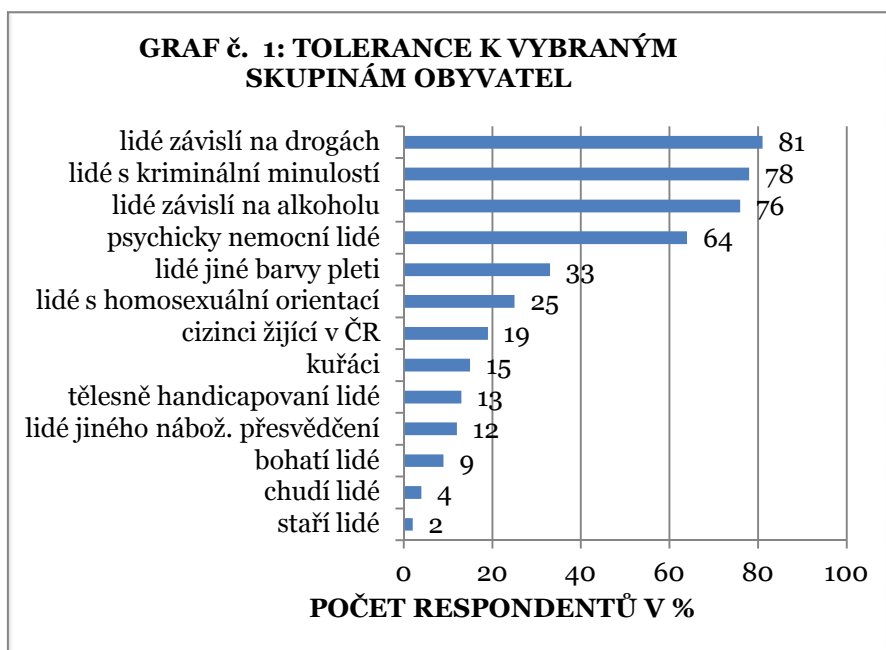
Dále mě zajímalo, jak respondenti přistupovali k možnosti navázání přátelství s homosexuální osobou, přičemž jsem na tomto místě opět vypočítala průměrné skóre respondentů. V *Tabulce č. 20* můžeme vidět, že celkově převažovaly souhlasné odpovědi, nepatrně však respondenti více souhlasili s navázáním přátelství s homosexuální ženou. Ženy více souhlasily s přátelstvím s homosexuálním mužem, naopak muži více souhlasily s přátelstvím s homosexuální ženou.

Tabulka č. 20: Míra souhlasu s navázáním přátelství s homosexuální osobou

		průměr škály	průměr škály celkově	min	Max
s homosex.	muži	3,17	3,81	1	5
Mužem	ženy	4,34			
s homosex.	muži	4,05	3,99		
Ženou	ženy	3,93			

N=140

U otázky zjišťující toleranci k vybraným skupinám obyvatel, měli studenti za úkol vybrat všechny skupiny obyvatel, které by nechtěli za sousedy. Frekvencí odpovědí u každé ze skupin jsem procentuálně vyjádřila a znázornila v *Grafu č. 1*. Z něho můžeme vyčíst, že homosexuály by za sousedy nechtěla celkem čtvrtina dotázaných. Skupiny *lidé jiného politického přesvědčení* a *mladí lidé* nebyly respondenty vůbec jmenovány.

N=140

Nakonec jsem zjišťovala vliv osobní znalosti homosexuála na postoje k homosexualitě. Většina respondentů (59%) zná osobně homosexuální osobu a 41 % buď takovou osobu vůbec nezná, nebo ji nezná osobně. (*Tabulka č. 21 v Příloze II*) Některé dosavadní výzkumy zjistily, že osobní znalost homosexuální osoby může korelovat s tolerantními postoji k homosexualitě. (např. Agnew a kol., 1993, Herek a Capitanio, 1996 in Herek 1998; Herek, 1988;) Abych tuto domněnku mohla potvrdit, provedla jsem analýzu rozptylu, pomocí které zjistím významnost rozdílu v postojích k homosexualitě podle toho, zda respondenti osobně znají nebo neznají homosexuální osobu. (*Tabulka č. 22 v Příloze II*) Hodnota p se ukázala jako nižší než hladina významnosti ($p = 0,01$), což dokazuje statisticky významný rozdíl v postojích k homosexualitě dle osobní znalosti homosexuální osoby.

Závěr

Na základě stanovených cílů bych v závěru chtěla shrnout výsledky svého šetření a porovnat je s výsledky ostatních výzkumů věnujících se postojům k homosexualitě.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jaké jsou postoje středoškolských studentů k homosexualitě a jak tyto postoje ovlivňují vybrané faktory. Zároveň jsem u všech faktorů sledovala rozdíly v postojích k homosexualitě mužské a ženské. Za tímto účelem jsem uvedla hlavní teoretická východiska související s výzkumnou otázkou, na jejímž základě jsem vymezila dílčí hypotézy. Ověření hypotéz pak bylo náplní metodologické části práce.

V teoretické části předkládám výchozí koncept postojů, podrobněji rozebírám postoje k homosexualitě a faktory, které je mohou ovlivňovat. Pozornost věnuji faktorům zvoleným pro můj výzkum, jimiž je vliv genderových rozdílů, víry v Boha a vliv vzdělání rodičů. Tyto faktory byly popsány z hlediska výsledků z dosavadních výzkumů v této oblasti. V případě genderových rozdílů a víry jsem osvětlila některé rozdíly v postojích k homosexualitě u mužů a žen, věřících a nevěřících. K faktoru vzdělání rodičů jsem přistupovala v rámci popsaného působení rodinného prostředí na jednice a také jsem se snažila vystihnout podstatu rodičovského vlivu na postoje k homosexualitě u dětí. Jelikož se mými respondenty stali adolescenti, přibližuji některá specifika tohoto vývojového období a také se zaměřuji na dosud prozkoumané postoje k homosexualitě u této skupiny. Nakonec popisuji postoje k homosexualitě u české veřejnosti.

Na základě teoretických východisek jsem v rámci metodologické části práce provedla operacionalizaci, vysvětlila jsem některé postupy zvoleného kvantitativního šetření a následně analyzovala získaná data.

V rámci analýzy dat se podařilo zodpovědět základní výzkumné otázky a potvrdit či vyvrátit formulované hypotézy. První výzkumná otázka zjišťovala, zda má gender nějaký vliv na postoje k homosexualitě. Stejně jako v mnoha předchozích výzkumech zaměřených na tuto otázku (např. Kite a Whitely, 1996 in Herek, 1998) se význam genderu potvrdil a hypotéza *H1 Dívky mají obecně vyšší míru tolerance k homosexualitě než chlapci* byla prohlášena za platnou.

Druhá výzkumná otázka se týkala rozdílu v postojích k ženské a mužské homosexualitě, přičemž byla na tomto místě formulována hypotéza *H2 K ženské homosexualitě mají studenti obecně vyšší míru tolerance než k homosexualitě mužské*, která se ovšem nepotvrdila. Z vypočteného průměrného skóre obou typů homosexuality bylo patrné, že mezi postoji respondentů k mužské a ženské homosexualitě neexistuje významný rozdíl. Zároveň se neukázal významný rozdíl ani z hlediska genderu, jelikož muži i ženy se téměř shodovali v postojích k mužské i ženské homosexualitě.

V další výzkumné otázce jsem se zaměřila na vliv víry na postoje k homosexualitě a stanovila hypotézu *H3 Studenti, kteří nevěří v Boha, mají obecně vyšší míru tolerance k homosexualitě než věřící*, která se v analýze potvrdila. Takové zjištění se shoduje i s výsledky dostupných výzkumů, zkoumajících též vliv víry na postoje k homosexualitě (např. Herek a Capitanio, 1995; Herek 1994 in Herek 1998; Tisková zpráva CVVM, 2012/a). Pokud jde konkrétně o mužskou homosexualitu, ukázal se významný rozdíl v postojích věřících a nevěřících. V případě ženské homosexuality byl rozdíl mezi postoji věřících a nevěřících statisticky nevýznamný.

Poslední otázka se týkala vlivu vzdělání rodičů na postoje k homosexualitě, přičemž byla stanovena hypotéza *H4 Vyšší vzdělání rodičů pozitivně ovlivňuje postoje k homosexualitě u studentů*. Korelační analýza však nepotvrdila významný vztah mezi vzděláním rodičů a postoji k homosexualitě, a to ani v případě postojů zvlášť k mužské a ženské homosexualitě.

V rámci doplňkových analýz jsem se soustředila na postoje k vybraným právním homosexuálům. Respondenti vyjadřovali relativně souhlasné postoje se schválením registrovaného partnerství i s povolením adopce. Muži i ženy projeví větší souhlas v případě registrovaného partnerství dvou žen. V případě adopce se projevil větší nesouhlas mužů s povolením adopce dvěma mužům. Naopak ženy projeví větší souhlas s povolením adopce oběma homosexuálním párům. Celkově byli respondenti shovívavější k registrovanému partnerství než k adopci. Tyto závěry se tedy shodují i s výsledky výzkumu z CVVM (Tisková zpráva, 2012/b), kde se občané ČR také tolerantněji stavěli k registrovanému partnerství, než k povolení adopce.

Dále mě zajímalo, zda by respondenti navázali přátelství s homosexuální osobou. Výsledky měření ukázaly, že respondenti souhlasili více s navázáním

přátelství s homosexuální ženou, než s mužem, i když rozdíl průměrného skóre nebyl tak výrazný. Ženy by raději navázaly přátelství s homosexuálním mužem, naopak muži raději s homosexuální ženou.

Prostřednictvím převzaté otázky z CVVM jsem zjišťovala toleranci ke homosexuálům jako jedné z několika skupin obyvatel. Respondenti vybírali skupiny obyvatel, které by nechtěli za sousedy, a homosexuály by si nepřála za sousedy čtvrtina dotázaných. Výsledky tohoto měření se víceméně shodují s hodnotami ve výzkumu CVVM z dubna roku 2012.

V závěru výzkumu jsem zkoumala vliv osobní znalosti homosexuální osoby na postoje k homosexualitě a zjistila jsem významný rozdíl v postojích k homosexualitě mezi skupinami respondentů, kteří osobně znali či neznali homosexuální osobu. Vliv osobní znalosti homosexuála byl tedy stejně jako v dosavadních výzkumech potvrzen.

Zajímavé zjištění bylo, že rozdíly v postojích k ženské a mužské homosexualitě se potvrdily pouze v rámci doplňkových analýz, a to v postojích ke schválení registrovaného partnerství a k povolení adopce homosexuálním pářím. Muži i ženy v těchto otázkách vyjadřovali více souhlasu, pokud šlo o homosexuální ženy. V případě vyjádření postojů k ženské a mužské homosexualitě obecně a zároveň při sledování daných faktorů na tyto postoje se nepotvrdily žádné významné rozdíly. Z těchto závěrů lze usoudit, že respondenti příliš mezi mužskou a ženskou homosexualitou nerozlišují, pokud jde o jejich postoje k homosexuálním osobám, ale přesto u nich převažují méně shovívavé postoje k vybraným právům mužských homosexuálů.

Nepotvrdil se ani vliv vzdělání rodičů na postoje k homosexualitě, což lze vysvětlit víceméně podobností a homogenitou zkoumaného vzorku vzhledem k tomu, že většina respondentů pocházela z rodin středoškolsky vzdělaných rodičů.

Zkoumání rodičovského vlivu na postoje jedince by si jistě také vyžadovalo rozsáhlejší vzorek populace rozšířené o perspektivu rodičů, přičemž by bylo žádoucí porovnávat postoje rodičů a jejich dětí. Takový výzkum je však složitější v souvislosti s dostupností širšího vzorku rodičů a jejich dětí a vyžadoval by spíše rámec rozsáhlejšího výzkumu než je bakalářská práce. Takové rozšíření práce by mohlo být do budoucna předmětem např. mé diplomové práce.

Dalo by se říci, že výsledky mého šetření splnily svůj cíl, kterým bylo potvrzení či vyvrácení formulovaných hypotéz. Přesto je třeba vzít v úvahu skutečnosti, kterými je tento výzkum limitován. Jedná se zejména o nedostatečnou reprezentativnost vzorku, díky které nelze z výsledků výzkumu vyvozovat obecné závěry. Dále mohla ve vzorku nastat jistá homogenita, které by se dalo předejít zvolením respondentů z více různých škol, popř. respondentů z hlavního města a porovnat jejich postoje s postoji respondentů v menším městě. Během realizace dotazníkového šetření mohlo také dojít k nepochopení formulací, čemuž jsem se však snažila předejít svou přítomností u sběru dat, jelikož jsem mohla na případné nesrovnalosti reagovat. Respondenti také vždy nemuseli zvolit odpověď, která přesně vyjadřuje jejich postoj k homosexualitě.

Výsledky mého výzkumu se však nedají považovat za zcela bezcenné, a jak už jsem zmínila, mohou sloužit jako základ rozsáhlejšího výzkumu.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů:

ATKINSON, Rita L. Psychologie. 2., aktualiz. vyd., v Portálu 1. Praha: Portál, 2003, xxiii, 751 s. ISBN 80-7178-640-3.

BALLACHEY, Egerton L, Richard S CRUTCHFIELD a David KRECH. Člověk v společnosti: základy sociální psychologie. 1. vyd. Bratislava: Slovenská akadémia vied, 1968, 629 s.

BEŇOVÁ, Kateřina. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007, 72 s. ISBN 978-80-87041-33-8.

Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/sexualni-mensiny/CZ_analyza_web.pdf

BESEN, Yasemin a Gilbert ZICKLIN. Young Men, Religion and Attitudes Towards Homosexuality. *Journal of Men, Masculinities and Spirituality* Vol 1. 2007, No. 3, s. 250-266. Dostupné z: http://www.jmmsweb.org/PDF/volume1-number3/vol1_no3_pp250-266_besen_zicklin.pdf

BRZEK, Antonín a Jaroslava PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ. *Třetí pohlaví?*. Vyd. 1. Praha: Scientia Medica, 1992, 124 s. ISBN 80-855-2603-4.

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR: *Češi a tolerance*. Naše společnost [online]. Tisková zpráva. 2008 [cit. 2012-08-30]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3504/f3/100780s_ov80430.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR: *Jak jsme tolerantní*. Naše společnost [online]. Tisková zpráva. 2003 [cit. 2012-08-30]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a2930/f3/100199s_ov30324.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR: *Tolerance ke skupinám obyvatel*. Naše společnost [online]. Tisková zpráva. 2010 [cit. 2012-08-30]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3764/f3/101040s_ov100604a.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR: *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů*. Naše společnost [online]. Tisková zpráva 2012/b [cit. 2012-08-30]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6884/f3/ov120710.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR: *Tolerance k vybraným skupinám obyvatel*. Naše společnost [online]. Tisková zpráva. 2011 [cit. 2012-08-30]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3868/f3/101146s_ov110513a.pdf

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR: *Tolerance k vybraným skupinám obyvatel*. Naše společnost [online]. Tisková zpráva. 2012/a [cit. 2012-08-30]. Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101269s_ov120411b.pdf

ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993, 415 p. ISBN 80-706-6534-3.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 655 s. ISBN 978-807-3672-737.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 1993, 374 s. ISBN 80-706-6822-9.

FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Jan Piszkievicz, 2004, 159 s. ISBN 80-867-6806-6.

FANEL, Jiří. *Gay historie*. Praha: Dauphin, 2000, 527 s., [8] s. příl. ISBN 80-7272-010-4.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, 594 s. ISBN 80-720-3124-4.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., V Portálu 1. Ilustrace Karel Nepraš. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.

HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 5. Překlad Irena Štěpaníková. Praha: Portál, 2009, 166 s. ISBN 978-807-3676-391.

HEREK, Gregory M. Heterosexuals' Attitudes toward Lesbians and Gay Men: Correlates and Gender Differences. *Journal of Sex Research*. 1988, roč. 25, č. 4, s. 451-477. ISSN 00224499.

HEREK, Gregory M. a Eric K. GLUNT. Interpersonal Contact and Heterosexuals' Attitudes Toward Gay Men: Results From A National Survey. *Journal of Sex Research*. 1993, roč. 30, č. 3, s. 239-244. ISSN 00224499.

HEREK, Gregory M. a John P. CAPITANIO. Black heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men in the United States. *Journal of Sex Research*. 1995, roč. 32, č. 2, s. 95-105. ISSN 15598519. DOI: 10.1080/00224499509551780.

HEREK, Gregory M. *Stigma and sexual orientation: understanding prejudice against lesbians, gay men, and bisexuals*. Thousand Oaks: Sage Publications, c1998, x, 278 p. ISBN 08-039-5385-2.

HEREK, Gregory M. Sexual Prejudice and Gender: Do Heterosexuals' Attitudes Toward Lesbians and Gay Men Differ?. *Journal of Social Issues*. 2000, roč. 56, č. 2, s. 251-266. ISSN 00224537.

CHONODY, Jill M., Darcy Clay SIEBERT a Scott Edward RUTLEDGE. COLLEGE STUDENTS' ATTITUDES TOWARD GAYS AND LESBIANS. *Journal of Social Work Education*. 2009, roč. 45, č. 3, s. 499-512. ISSN 10437797.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, 218 p. ISBN 80-718-4954-5.

KOHOUTEK, Rudolf. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998, 181 s. ISBN 80-720-4064-2.

KOSEK, Jan. *Člověk je (ne)tvor společenský: kapitoly ze sociální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2004, 252 s. ISBN 80-720-3591-6.

MACEK, Petr. *Adolescence*. 2., upr. vyd. Praha: Portál, 2003, 141 s. ISBN 80-7178-747-7.

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0690-7.

OAKLEYOVÁ, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000, 171 s. ISBN 80-717-8403-6.

O'BRYAN, Megan, Harold D. FISHBEIN a P. Neal RITCHEY. Intergenerational transmission of prejudice, sex role stereotyping, and intolerance. *Adolescence*. 2004, roč. 39, č. 155, s. 407-426. ISSN 00018449.

PECHOVÁ, Olga. *Homofobie, heterosexismus, diskriminace sexuálních minorit?* [online] In: NEUMANNOVÁ, Radka – KYKALOVÁ, Martina (eds.). *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR*. 2. vydání. Praha: Multikulturní centrum, 2007. str. 54–58. [cit. 2012-08-30]. Dostupné z: <http://www.mkc.cz/uploaded/antidiskriminace/Homofobie.pdf>

PLAŇAVA, Ivo. *Komponenty a procesy fungující rodiny*. Československá psychologie. 2004. 39119941-14, s. 1-14.

PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 150 s. ISBN 978-80-7367-381-9.

ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998, 268 s. ISBN 8085931486.

ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990, 435 s. ISBN 80-7038-078-0.

SEXUOLOGICKÝ ÚSTAV 1. LÉKAŘSKÉ FAKULTY UK A VFN. *Sexuální chování v ČR: Srovnání výzkumů z let 1993, 1998, 2003 a 2008*. [online]. [cit. 2013-01-03]. Dostupné z: <http://mep.zverina.cz/files/103-sexualni-chovani-v-cr-srovnani-vy-zkumu-z-let-1993-1998-2003-a-2008.pdf>

SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. 1. slovenské vyd. Bratislava: Slovart, 1999, 294 s. ISBN 80-7145-302-1.

STEHLÍKOVÁ, PROCHÁZKA, Jiří HROMADA a Jaroslav ZVĚŘINA. *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR*. Praha: Orbis, 1995.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, 467 s. ISBN 978-802-4609-560.

VÝROST, Jozef. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Editor Ivan Slaměník. Praha: Grada, 2008, 404 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4714-288.

WEISHUT, Daniela. Attitudes toward homosexuality: An overview. *Isr J Psychiatry Relat Sci* Vol 37. 2000, No. 4, s. 308-319. Dostupné z: <http://www.daniel.weishut.com/Articles/Weishut%20-%20Attitudes%20toward%20Homosexuality.pdf>

WEISS, Petr a Jaroslav ZVERINA. *Sexualni chovani v CR: situace a trendy*. Vyd. 1. Praha: Portal, 2001, 159 p. ISBN 80-717-8558-X.

ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. 1. vyd. Brno: CERM, 2003, 287 s. ISBN 80-720-4264-5.

Příloha I. Dotazník

DOTAZNÍK

Postoje studentů středních škol k homosexualitě

Prosím o vyplnění předloženého dotazníku, který zjišťuje postoje středoškoláků k homosexualitě. Dotazník je anonymní a poslouží jako podklad ke zpracování mé bakalářské práce. Prosím tě, abys dotazník vyplnil(a) s vážností a odpovídala pravdivě. Odpovědi označuj křížkem ☒. Zaškrtni vždy pouze jednu odpověď, pokud není u dané otázky uvedeno jinak. Předem děkuji za tvůj čas, který věnuješ vyplnění dotazníku.

FHS UK v Praze
Daniela Procházková

1. Jsi:

- muž
 žena

2. Souhlasíš s uzákoněním tzv. registrovaného partnerství (zákonného soužití osob stejného pohlaví)?

(vyber odpověď na každém řádku)

	rozhodně ano	spíše ano	ani ano, ani ne	spíše ne	rozhodně ne
u dvou mužů	☐	☐	☐	☐	☐
u dvou žen	☐	☐	☐	☐	☐

3. Souhlasíš s tím, aby byla homosexuálním párům povolena adopce či jiná forma osvojení dětí (např. pěstounská péče)?

(vyber odpověď na každém řádku)

	rozhodně ano	spíše ano	ani ano, ani ne	spíše ne	rozhodně ne
u dvou mužů	☐	☐	☐	☐	☐
u dvou žen	☐	☐	☐	☐	☐

4. Do jaké míry souhlasíš s následujícími výroky:

(vyber odpověď na každém řádku)

	rozhodně ano	spíše ano	ani ano, ani ne	spíše ne	rozhodně ne
Lesbičky prostě nepatří do naší společnosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Ženská homosexualita by nikdy neměla být důvodem pro diskriminaci v zaměstnání. *	☐	☐	☐	☐	☐
Ženská homosexualita je škodlivá pro společnost, protože narušuje přirozené rozdělení mezi pohlavími.	☐	☐	☐	☐	☐
Ženská homosexualita je hřích.	☐	☐	☐	☐	☐
Rostoucí počet lesbiček značí pokles společenské morálky.	☐	☐	☐	☐	☐

Ženská homosexualita sama o sobě není problém. Problémem je to, co z ní dělá společnost. *	☐	☐	☐	☐	☐
Ženská homosexualita je hrozbou pro mnoho základních společenských institucí (např. manželství, rodina).	☐	☐	☐	☐	☐
Ženská homosexualita je podřadná forma sexuality.	☐	☐	☐	☐	☐
Lesbičky jsou nemocné.	☐	☐	☐	☐	☐
Mužské homosexuální páry by měly mít možnost adoptovat děti stejně jako heterosexuální páry. *	☐	☐	☐	☐	☐
Myslím, že gayové jsou odporní.	☐	☐	☐	☐	☐
Gayům by nemělo být dovoleno učit ve škole.	☐	☐	☐	☐	☐
Mužská homosexualita je zvrácená.	☐	☐	☐	☐	☐
Stejně jako u jiných druhů, je mužská homosexualita u lidí přirozeným projevem sexuality. *	☐	☐	☐	☐	☐
Pokud má člověk homosexuální pocity, měl by udělat všechno proto, aby tyto pocity překonal.	☐	☐	☐	☐	☐
Příliš by mi nevadilo, kdybych se dozvěděl(a), že můj syn je homosexuál. *	☐	☐	☐	☐	☐
Homosexuální chování mezi dvěma muži je prostě špatné.	☐	☐	☐	☐	☐
Myšlenka mužských homosexuálních sňatků se mi zdá absurdní.	☐	☐	☐	☐	☐
Mužská homosexualita je pouze jiný druh životního stylu, který by neměl být odsuzován. *	☐	☐	☐	☐	☐

5. Z následujících možností vyber skupiny obyvatel, které bys nechtěl za sousedy.

- lidé jiného náboženského přesvědčení
- lidé jiné barvy pleti
- tělesně handicapovaní lidé
- lidé závislí na drogách
- chudí lidé
- mladí lidé
- lidé jiného politického přesvědčení
- lidé s homosexuální orientací
- staří lidé
- lidé s kriminální minulostí
- psychicky nemocní lidé
- lidé závislí na alkoholu
- bohatí lidé
- kuřáci
- cizinci žijící v ČR

6. Homosexualita je podle tebe:

- jiný projev sexuality
- sexuální úchylka či nemoc
- něco nemorálního
- nevím
- jiná možnost (vypiš)

7. Člověk se podle tebe stává homosexuálem:

- v důsledku vrozených dispozic
- vlivem výchovy
- vlivem obojího (vrozených dispozic i vlivem výchovy)
- vlastním rozhodnutím
- Nevím

8. Homosexuální lidé by podle tebe měli svou orientaci:

- potlačit
- skrývat před okolím
- přirozeně projevovat

9. Vyskytuje se ve tvém okolí někdo, o kom bys věděl, že je homosexuálně orientovaný?

- ano, znám ho (je) osobně
- ano, ale neznám ho (je) osobně
- ne, nikoho takového neznám

10. Navázal(a) bys přátelství s člověkem, o kterém bys věděl(a), že je homosexuálně orientovaný?

(vyber odpověď na každém řádku)

	rozhodně ano	spíše ano	ani ano, ani ne	spíše ne	rozhodně ne
s homosexuálním mužem	☐	☐	☐	☐	☐
s homosexuální ženou	☐	☐	☐	☐	☐

11. Kde ses dozvěděl (a) nejvíce informací o homosexualitě:

(vyber pouze jednu z možností, která se nejvíce blíží tvému mínění)

od církve nebo náboženské organizace	☐
z medií (časopisy, internet, televize, knihy)	☐
ze školy (z výuky, od spolužáků)	☐
od rodičů a příbuzných	☐
od kamarádů a známých	☐
od gaye nebo lesbičky	☐
nebyl/a jsem informován/a nikde	☐
Nevím	☐
jiné (vypiš):	☐

12. Četl/a jsi nějakou literaturu nebo viděl/a film či dokument s homosexuální tematikou?

- ano, několikrát
- jednou, dvakrát
- ne

13. Pohled, jakým je zobrazována homosexuální menšina v médiích (tisk, internet, TV) je podle tebe:

- pozitivní
- spíše pozitivní
- neutrální
- spíše negativní
- Negativní

14. V domácnosti žiješ (kromě sourozenců):

- s oběma rodiči
- pouze s jedním rodičem
- s jedním rodičem a jeho partnerem
- jinak (vypiš):

15. Jaké nejvyšší vzdělání má Tvůj otec?

- základní
- střední bez maturity
- střední s maturitou
- vysokoškolské

16. Jaké nejvyšší vzdělání má Tvá matka?

- základní
- střední bez maturity
- střední s maturitou
- vysokoškolské

17. Svoji rodinu považuješ za:

- bohatou
- spíše bohatou
- ani bohatou, ani chudou
- spíše chudou
- chudou

18. Je některý z tvých rodičů nezaměstnaný? (nepočítej mateřskou dovolenou)

- ano, oba jsou nezaměstnaní
- ano, jeden z rodičů je nezaměstnaný
- ne, oba pracují

19. Můžeš se obrátit na některého z rodičů (či oba) se svými osobními starostmi či intimními problémy a otázkami?

- ano a vím, že mě vyslechnou a poradí mi
- ano, ale vybírám si, které rady vezmu vážně
- jen výjimečně a otázky musím pro rodiče trochu upravit
- skoro vůbec to nepřípadá v úvahu
- rozhodně ne

20. Jak se na tvoji rodinu hodí následující charakteristiky?

(vyber odpověď na každém řádku)

	rozhodně ano	spíše ano	ani ano, ani ne	spíše ne	rozhodně ne
Rodiče dbají na to, abych měl/a dobrý prospěch ve škole.	☐	☐	☐	☐	☐
O rozhodnutích rodičů se nediskutuje, musí se poslouchat.	☐	☐	☐	☐	☐
Když po mně rodiče něco chtějí, vysvětlí mi proč.	☐	☐	☐	☐	☐
Rodiče si se mnou hodně povídají.	☐	☐	☐	☐	☐
Rodiče na mě kladou velké nároky. *	☐	☐	☐	☐	☐
Rodičům je jedno, co dělám. *	☐	☐	☐	☐	☐
Rodiče si najdou čas na hru a vymýšlení nových zajímavých věcí.	☐	☐	☐	☐	☐
Rodiče se mi snaží porozumět.	☐	☐	☐	☐	☐
Rodiče používají při mé výchově fyzické tresty. *	☐	☐	☐	☐	☐
Rodiče velmi dbají na dodržování pořádku	☐	☐	☐	☐	☐
Rodiče mě podporují za každé situace.	☐	☐	☐	☐	☐
Rodiče chtějí vědět, jak, kde a s kým trávím svůj volný čas.	☐	☐	☐	☐	☐
Rodiče mě nechávají plánovat si věci podle svého. *	☐	☐	☐	☐	☐
Často musím pomáhat v domácnosti.	☐	☐	☐	☐	☐

21. Jaký z následujících výroků popisuje nejlépe tvůj vlastní názor na víru v Boha?

- nevěřím v Boha
- nevím, zda Bůh existuje a nevěřím, že o tom můžeme získat jistotu
- nevěřím v Boha, ale věřím na vyšší moc
- někdy věřím v Boha, někdy ne
- věřím v Boha, přestože mám své pochybnosti
- vím, že Bůh existuje, nemám o tom žádné pochybnosti

Příloha II. Tabulky

Tabulka č. 2

	v%				
	rozhodně ano	spíše ano	ani ano, ani ne	spíše ne	rozhodně ne
Lesbičky prostě nepatří do naší společnosti.	6	10	13	21	51
Ženská homosex. by nikdy neměla být důvodem pro diskriminaci. *	59	12	8	9	12
Ženská homosex. je škodlivá pro společnost, pře narušuje přiroz. rozdělení mezi pohlavími.	6	4	20	26	43
Ženská homosex. je hřích.	4	5	8	19	64
Rostoucí počet lesbiček značí pokles společ. morálky.	4	9	14	39	34
Ženská homosex. sama o sobě není problém. Problém je to, co z ní dělá společnost. *	38	29	17	8	9
Ženská homosex. je hrozbou pro mnoho zákl.společ.institucí.	10	8	24	25	34
Ženská homosex je podřadná forma sexuality.	6	7	20	28	39
Lesbičky jsou nemocné.	4	5	9	11	71
Mužské homosex. páry by měly mít možnost adoptovat děti stejně jako heterosex. páry. *	29	22	18	16	15
Myslím, že gayové jsou odporní.	16	9	23	19	34
Gayům by nemělo být dovoleno učit ve škole.	10	9	12	14	55
Mužská homosex. je zvrácená.	14	9	23	18	36
Stejně jako u jiných druh, je muž.homosex. u lidí přirozeným projevem sexualiity. *	35	29	17	7	12
Pokud má člověk homosex. Pocity, měl by udělat všechno proto, aby tyto pocity překonal.	14	9	28	17	32
Příliš by mi nevadilo, kdybych se dozvěděl(a), že můj syn je homosexuál. *	17	17	23	18	25
Homosex. chování mezi dvěma muži je prostě špatné.	11	14	19	24	32
Myšlenka mužských homosex. sňatků se mi zdá absurdní.	15	6	24	19	36
Mužská homosex. je pouze jiný druh životního stylu, který by neměl být odsuzován. *	42	17	21	9	11

N=140

Pozn. Výroky označené hvězdičkou mají obrácené bodování.

Tabulka č. 4: Ověření shodnosti rozptylů skupiny mužů/žen pomocí F-testu

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl		
	MUŽI	ŽENY
Stř. hodnota	65,38	75,53
Rozptyl	266,75	178,81
Pozorování	64	76
Rozdíl	63	75
F	1,49	
P(F<=f) (1)	0,05	
F krit (1)	1,49	

N=140

Tabulka č. 5: Analýza rozptylu: Rozdíly v postojích k homosexualitě vzhledem k pohlaví

Anova: jeden faktor				
Faktor				
Výběr	Počet	Součet	Průměr	Rozptyl
MUŽI	64	4184	65,38	266,75
ŽENY	76	5740	75,53	178,81

ANOVA						
Zdroj variability	SS	Rozdíl	MS	F	Hodnota P	F krit
Mezi výběry	3580,22	1	3580,22	16,35	8,71E-05*	3,91
Všechny výběry	30215,95	138	218,96			
Celkem	33796,17	139				

N=140

*Statistická významnost na hladině 0,05

Tabulka č. 7: Jaký z následujících výroků popisuje nejlépe tvůj vlastní názor na víru v Boha?

odpovědi	četnost	v %
věřím	9	6
věřím, ale mám pochybnosti	11	8
někdy věřím, někdy ne	18	13
věřím na vyšší moc	37	26
o existenci Boha nemáme jistotu	26	19
nevěřím	39	28

N=140

Pozn.: Přesné znění odpovědí viz Příloha I. Dotazník.

Tabulka č. 8: Ověření shodnosti rozptylů skupiny věřících/nevěřících pomocí F-testu

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl		
	<i>NEVĚŘÍČÍ</i>	<i>VĚŘÍČÍ</i>
Rozptyl	219,34	269,25
Pozorování	102	38
F	0,81	
P(F<=f) (1)	0,21	

N=140

Tabulka č. 9: Ověření významnosti rozdílu v postojích k homosexualitě u skupiny věřících a nevěřících pomocí t-testu

Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů		
	<i>NEVĚŘÍČÍ</i>	<i>VĚŘÍČÍ</i>
Rozptyl	219,35	269,25
Pozorování	102	38
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
Rozdíl	138	
P(T<=t) (1)	0,00	
t krit (1)	1,66	
P(T<=t) (2)	0,00*	
t krit (2)	1,98	

N=140

*Statistická významnost na hladině 0,05

Tabulka č. 10: Ověření shodnosti rozptylů skupiny věřících/nevěřících pomocí F-testu – mužská homosexualita

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl		
	<i>VĚŘÍČÍ</i>	<i>NEVĚŘÍČÍ</i>
Stř. hodnota	32,71	36,98
Rozptyl	54,75	38,89
Pozorování	38	102
Rozdíl	37	101
F	1,41	
P(F<=f) (1)	0,09	
F krit (1)	1,51	

N=140

Tabulka č. 11: Ověření významnosti rozdílu v postojích k mužské homosexualitě u skupiny věřících a nevěřících pomocí t-testu

Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů		
	VĚŘÍCÍ	NEVĚŘÍCÍ
Stř. hodnota	32,71	36,98
Rozptyl	54,75	38,89
Pozorování	38	102
Společný rozptyl	43,14	
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
Rozdíl	138	
t Stat	-3,42	
P(T<=t) (1)	0,00	
t krit (1)	1,66	
P(T<=t) (2)	0,00*	
t krit (2)	1,977304	

N=140

*Statistická významnost na hladině 0,05

Tabulka č. 12: Ověření shodnosti rozptylů skupiny věřících/nevěřících pomocí F-testu – ženská homosexualita

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl		
	VĚŘÍCÍ	NEVĚŘÍCÍ
Stř. hodnota	32,5	35,96
Rozptyl	108,04	100,12
Pozorování	38	102
Rozdíl	37	101
F	1,08	
P(F<=f) (1)	0,37	
F krit (1)	1,53	

N=140

Tabulka č. 13: Ověření významnosti rozdílu v postojích k ženské homosexualitě u skupiny věřících a nevěřících pomocí t-testu

Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů		
	VĚŘÍCÍ	NEVĚŘÍCÍ
Stř. hodnota	32,5	35,96
Rozptyl	108,04	100,12
Pozorování	38	102
Společný rozptyl	102,24	
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
Rozdíl	138	
t Stat	-1,80	
P(T<=t) (1)	0,04	
t krit (1)	1,66	
P(T<=t) (2)	0,07*	
t krit (2)	1,98	

N=140

*Statistická nevýznamnost na hladině 0,05

Tabulka č. 14: Vzdělání rodičů

odpovědi	vzdělání otce		vzdělání matky	
	četnost	v %	četnost	v %
základní	7	5	9	6
střední bez maturity	41	29	33	24
střední s maturitou	51	36	60	43
vysokoškolské	41	29	38	27

N=140

Tabulka č. 15: Korelace mezi vzděláním rodičů a postoji k homosexualitě

VZDĚLÁNÍ POSTOJE	
VZDĚLÁNÍ	1
POSTOJE	0,00*

N=140

*Statistická významnost na hladině 0,05

Tabulka č. 16: Korelace mezi vzděláním rodičů a postoji k mužské homosexualitě

VZDĚLÁNÍ M.HOMOSEX.	
VZDĚLÁNÍ	1
M.HOMOSEXUALITA	-0,04*

N=140

*Statistická nevýznamnost na hladině 0,05

Tabulka č. 17: Korelace mezi vzděláním rodičů a postoji k ženské homosexualitě

VZDĚLÁNÍ Ž. HOMOSEX.	
VZDĚLÁNÍ	1
Ž.HOMOSEXUALITA	0,05*

N=140

*Statistická nevýznamnost na hladině 0,05

Tabulka č. 21: Vyskytuje se ve tvém okolí někdo, o kom bys věděl, že je homosexuálně orientovaný?

odpovědi	četnost	v %
ano, znám ho (je) osobně	83	59
ano, ale neznám ho (je) osobně	28	29
ne, neznám	20	21

N=140

Tabulka č. 22: Vliv osobní znalosti homosexuála na postoje k homosexualitě

Anova: jeden faktor						
Faktor						
<i>Výběr</i>	<i>Počet</i>	<i>Součet</i>	<i>Průměr</i>	<i>Rozptyl</i>		
znám osobně	83	6115	73,67	254,44		
neznám	57	3809	66,82	202,61		
ANOVA						
<i>Zdroj variability</i>	<i>SS</i>	<i>Rozdíl</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Hodnota P</i>	<i>F krit</i>
Mezi výběry	1585,71	1	1585,71	6,793688	0,01*	3,91
Všechny výběry	32210,46	138	233,41			
Celkem	33796,17	139				

N=140

*Statistická významnost na hladině 0,05

Tabulka č. 23: Homosexualita je podle tebe:

odpovědi	četnost	v %
jiný projev sex. orientace	117	84
sexuální úchylka či nemoc	18	13
něco nemorálního	3	2
nevím	2	1

N=140

Tabulka č. 24: Člověk se podle tebe stává homosexuálem:

odpovědi	četnost	v %
v důsledku vrozených dispozic	37	26
vlivem výchovy	4	3
vlivem vrozených dispozic a výchovy	54	39
vlastním rozhodnutím	27	19
nevím	18	13

N=140

Tabulka č. 25: Homosexuální lidé by podle tebe měli svou orientaci:

odpovědi	četnost	v %
potlačit	19	14
skrývat	20	14
projevovat	101	72

N=140

Tabulka č. 26: Kde ses dozvěděl (a) nejvíce informací o homosexualitě:

odpovědi	četnost	v %
od církve nebo náboženské organizace	2	1
z medií (časopisy, internet, televize, knihy)	67	48
ze školy (z výuky, od spolužáků)	18	13
od rodičů a příbuzných	10	7
od kamarádů a známých	10	7
od gaye nebo lesbičky	16	11
nebyl/a jsem informován/a nikde	4	3
nevím	13	19

N=140

Tabulka č. 27: Četl/a jsi nějakou literaturu nebo viděl/a film či dokument s homosexuální tematikou?

odpovědi	četnost	v %
ano, několikrát	47	34
jednou, dvakrát	57	41
ne	36	26

N=140

Tabulka č. 28: Pohled, jakým je zobrazována homosexuální menšina v médiích (tisk, internet, TV) je podle tebe:

odpovědi	četnost	v %
pozitivní	7	5
spíše pozitivní	15	11
neutrální	55	39
spíše negativní	52	37
negativní	11	8

N=140

Tabulka č. 29: V domácnosti žiješ (kromě sourozenců):

odpovědi	četnost	v %
s oběma rodiči	106	76
pouze s jedním rodičem	21	15
s jedním rodičem a jeho partnerem	11	8
jiné	2	1

N=140

Tabulka č. 30: Svoji rodinu považuješ za:

odpovědi	četnost	v %
bohatou	5	36
spíše bohatou	15	11
ani bohatou, ani chudou	104	74
spíše chudou	11	8
chudou	5	4

N=140

Tabulka č. 31: Je některý z tvých rodičů nezaměstnaný?

odpovědi	četnost	v %
ano, oba jsou nezaměstnaní	119	85
ano, jeden z rodičů je nezaměstnaný	14	10
ne, oba pracují	7	5

N=140

Tabulka č. 32: Můžeš se obrátit na některého z rodičů (či oba) se svými osobními starostmi či intimními problémy a otázkami?

odpovědi	četnost	v %
ano a vím, že mě vyslechnou a poradí mi	60	43
ano, ale vybírám si, které rady vezmu vážně	27	22
jen výjimečně a otázky musím pro rodiče trochu upravit	31	19
skoro vůbec to nepřipadá v úvahu	11	8
rozhodně ne	11	8

N=140

Tabulka č. 33: Škála výchovný styl – procentuelní četnost odpovědí

	v%				
	rozhodně ano	spíše ano	ani ano, ani ne	spíše ne	rozhodně ne
Rodiče dbají na to, abych měl/a dobrý prospěch ve škole.	46	38	10	2	4
O rozhodnutích rodičů se nediskutuje, musí se poslouchat.	11	39	30	16	5
Když po mně rodiče něco chtějí, vysvětlí mi proč.	15	39	27	13	6
Rodiče si se mnou hodně povídají.	20	39	21	15	5
Rodiče na mě kladou velké nároky. *	9	20	44	16	11
Rodičům je jedno, co dělám. *	4	8	10	27	52
Rodiče si najdou čas na hru a vymýšlení nových zajímavých věcí.	9	14	27	36	14
Rodiče se mi snaží porozumět.	33	34	23	4	6
Rodiče používají při mé výchově fyzické tresty. *	3	8	11	21	57
Rodiče velmi dbají na dodržování pořádku	23	40	23	9	5
Rodiče mě podporují za každé situace.	25	46	19	4	6
Rodiče chtějí vědět, jak, kde a s kým trávím svůj volný čas.	40	34	16	6	4
Rodiče mě nechávají plánovat si věci podle svého. *	9	13	22	39	17
Často musím pomáhat v domácnosti.	27	44	19	8	2

N=140

Pozn. Výroky označené hvězdičkou mají obrácené bodování.